

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, XXX
[...] (2012) XXX σχέδιο

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αξιολόγηση του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων του 2012 και του προγράμματος σταθερότητας της ΚΥΠΡΟΥ

που συνοδεύει το έγγραφο

Σύσταση

ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Κύπρου του 2012 και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας της Κύπρου για την περίοδο 2012-2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΟΨΗ	3
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	5
2.1. Πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	5
2.2. Προκλήσεις.....	7
3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	10
3.1. Δημοσιονομική πολιτική και φορολογία.....	10
3.2. Χρηματοπιστωτικός τομέας	15
3.3. Αγορά εργασίας, εκπαίδευση και κοινωνικές πολιτικές	18
3.4. Διαρθρωτικά μέτρα για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.....	22
3.5. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης.....	27
4. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ	28
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	32

ΣΥΝΟΨΗ

Το 2012, η οικονομική δραστηριότητα αναμένεται να συρρικνωθεί κατά 0,8%, ενώ στη συνέχεια αναμένεται να ανακτήσει κάποια δυναμική κατά το 2013, φθάνοντας το 0,3% του ΑΕΠ. Η ανεργία προβλέπεται να αυξηθεί περαιτέρω σε 9,8% το 2012.

Για να διασφαλισθούν υγιή δημόσια οικονομικά, η Κύπρος θέσπισε μια σειρά μέτρων εξυγίανσης, αναλαμβάνοντας τη δέσμευση να μειώσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα. Έχει, επίσης, θεσπισθεί νομοθεσία για τη διαχείριση, με κρατική παρέμβαση, των κινδύνων που υπάρχουν για τη βιωσιμότητα των τραπεζών και για την κάλυψη των αναγκών ανακεφαλαιοποίησης οι οποίες δεν είναι δυνατό να καλυφθούν μέσω της λειτουργίας των αγορών. Για να αντιμετωπισθεί η συρρίκνωση της οικονομίας, η κυβέρνηση θέσπισε επίσης μια δέσμη μέτρων ευρέος φάσματος με στόχο την ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού της χώρας, της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Ελήφθησαν μέτρα για τη μεταρρύθμιση του συστήματος συντάξεων, και ήδη διεξάγεται κοινωνικός διάλογος με αντικείμενο τη μεταρρύθμιση του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, η Κύπρος πλήττεται από σημαντικά και επίμονα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών, από το μεγάλο ύψος του συσσωρευμένου χρέους του ιδιωτικού τομέα, από τα διευρυνόμενα ετήσια δημοσιονομικά ελλείμματα και από τη μεγάλη έκθεση του τραπεζικού τομέα στην Ελλάδα. Το σύστημα εισπραξής φόρων χαρακτηρίζεται από αναποτελεσματικότητες, οι οποίες προκαλούν φοροδιαφυγή. Είναι αναγκαία μια ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, προκειμένου να αντιμετωπισθούν το εγγενές ζήτημα βιωσιμότητας και τα προβλήματα επάρκειας που το σύστημα αυτό παρουσιάζει, λαμβανομένου υπόψη του υψηλού κινδύνου φτώχειας για τους ηλικιωμένους. Το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης χαρακτηρίζεται από ανισότητα και αναποτελεσματικότητες. Η ανεργία διογκώνεται, φθάνοντας σε ιστορικά υψηλά ποσοστά, ιδίως για τους νέους, ενώ η αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή προσφορά δεξιοτήτων που να αντιστοιχούν στην τρέχουσα και τη μελλοντική ζήτηση εργασίας. Εξακολουθούν να υφίστανται εμπόδια στην αγορά υπηρεσιών και σε σχέση με την παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τον Ιούλιο του 2011, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε επτά ειδικές ανά χώρα συστάσεις¹ (στο εξής: «ΕΧΣ») σε σχέση με την οικονομική πολιτική και την πολιτική διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων όσον αφορά την Κύπρο. Οι συστάσεις αυτές² αφορούσαν τα δημόσια οικονομικά, την εποπτεία των τραπεζών, το σύστημα συντάξεων και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, την αγορά εργασίας, την ενέργεια και την αποκατανομοποίηση.

Τον Νοέμβριο του 2011, η «Ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2012» (στο εξής: «ΕΕΑ 2012») παρείχε τη βάση για την επίτευξη της αναγκαίας κοινής κατανόησης των προτεραιοτήτων για ανάληψη δράσης σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο κατά το 2012³. Το εν λόγω έγγραφο επικεντρωνόταν σε πέντε προτεραιότητες — δημοσιονομική εξυγίανση η οποία να ευνοεί την ανάπτυξη, αποκατάσταση της ομαλής δανειοδότησης της οικονομίας, προώθηση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας, αντιμετώπιση της ανεργίας και των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης, και εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης — και παρότρυνε τα κράτη μέλη να υλοποιήσουν τις προτεραιότητες αυτές κατά το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2012.

Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, η Κύπρος υπέβαλε επικαιροποιήσεις του εθνικού της προγράμματος μεταρρυθμίσεων και του προγράμματος σταθερότητας τον Μάιο του 2012. Τα εν λόγω προγράμματα παρέχουν λεπτομέρειες σχετικά με την πρόοδο που έχει συντελεσθεί από τον Ιούλιο του 2011 και σχετικά με τις κινήσεις που σχεδιάζονται για την επίτευξη περαιτέρω προόδου.

Στο παρόν υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας εξετάζεται η πορεία εφαρμογής των ΕΧΣ του 2011, καθώς και της ΕΕΑ του 2012 στην Κύπρο, προσδιορίζονται οι τρέχουσες προκλήσεις πολιτικής και, υπό αυτό το πρίσμα, αναλύονται τα πλέον πρόσφατα σχέδια πολιτικής της χώρας.

Συνολική αξιολόγηση

Η Κύπρος εφάρμοσε τις συστάσεις του Συμβουλίου μόνον μερικώς. Η Κύπρος υιοθέτησε μια σειρά μέτρων εξυγίανσης, δεσμευόμενη να μειώσει το δημοσιονομικό της έλλειμμα, όπως επιβάλλεται στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (και επιβεβαιώνεται στις ΕΧΣ). Επίσης, θέσπισε νομοθεσία βάσει της οποίας είναι δυνατή η παροχή κρατικής στήριξης στον τραπεζικό τομέα, σε περίπτωση που κριθεί απαραίτητη. Παρόλα τα προαναφερθέντα επιτεύγματα, οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες υπήρξαν περιορισμένες, ιδίως σε ό,τι αφορά τις συντάξεις, την τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών, την ενέργεια και το κανονιστικό πλαίσιο. Προκειμένου για τη μεταρρύθμιση του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, δεν έχει αναφερθεί πρόοδος.

Η Κύπρος αντιμετωπίζει τις πλέον πιεστικές προκλήσεις για τη χώρα στους τομείς των δημόσιων οικονομικών και της εποπτείας των προσπαθειών του τραπεζικού τομέα με στόχο την κάλυψη των νέων κεφαλαιακών απαιτήσεων, ενώ συγχρόνως καλείται να επιλύσει προβλήματα σχετικά με την πολιτική για την αγορά εργασίας και την παιδεία, τα συστήματα συντάξεων και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, τον τομέα της ενέργειας και τα κανονιστικά εμπόδια που εξακολουθούν να υφίστανται στον τομέα των υπηρεσιών. Το δημοσιονομικό έλλειμμα πρέπει να μειωθεί στο επίπεδο του σχετικού μεσοπρόθεσμου στόχου, ούτως ώστε να διευκολυνθεί η τόνωση της εμπιστοσύνης των χρηματοπιστωτικών αγορών. Ο τραπεζικός κλάδος έχει καταβάλει αξιόλογες

¹ SEC(2011) 803 τελικό

² EE C 210 της 16.7.2011, σ. 12

³ COM(2011) 815 τελικό

προσπάθειες για την εκπλήρωση των ενισχυμένων κεφαλαιακών απαιτήσεων· παρόλα αυτά, απαιτείται προσεκτική παρακολούθηση των σχετικών εξελίξεων. Στο πλαίσιο της πολιτικής για την αγορά εργασίας και την παιδεία, η προσφορά δεξιοτήτων πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες για εκσυγχρονισμό των επιχειρήσεων και στις ανάγκες κλάδων της οικονομίας που παρέχουν δυνατότητες ανάπτυξης. Εκ παραλλήλου, πρέπει να αντιμετωπισθεί η κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας μεταξύ των νέων. Πέραν αυτού, το τρέχον σύστημα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών περιορίζει τον βαθμό στον οποίο οι μισθοί αντικατοπτρίζουν τις αποκλίσεις παραγωγικότητας στους διάφορους τομείς της οικονομίας, πράγμα που υπονομεύει την ευελιξία και προκαλεί απώλεια ανταγωνιστικότητας. Στο μέτωπο των συντάξεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, πρόσθετες προκλήσεις αποτελούν η διασφάλιση του ελέγχου των σχετικών δαπανών και η προβλεπόμενη αύξηση των δαπανών που σχετίζονται με τη δημογραφική γήρανση. Σε ό,τι αφορά την ενιαία αγορά, εξακολουθεί να εκκρεμεί η πλήρης θέση σε εφαρμογή της τομεακής νομοθεσίας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες. Στον τομέα της ενέργειας, απαιτείται περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά τη βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των πόρων, ιδίως σε σχέση με την αποδοτική χρήση των υδάτινων πόρων και τη διαχείριση των αποβλήτων.

Το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και το πρόγραμμα σταθερότητας που υποβλήθηκαν από την Κύπρο ανταποκρίνονται στις περσινές συστάσεις και, επιπλέον, περιλαμβάνουν ορισμένα προορατικά στοιχεία. Μολονότι θεσπίστηκαν όντως ορισμένα μέτρα με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων, τουλάχιστον με μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, οι προκλήσεις που καταγράφονται σε ορισμένους άλλους τομείς δεν αντιμετωπίζονται κατά τρόπο ολοκληρωμένο και μόνιμο.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

2.1. Πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές

Πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις

Η κυπριακή οικονομία εμφάνισε περιορισμένη ανάπτυξη κατά 0,5% το 2011. Έπειτα από ένα καλό πρώτο εξάμηνο, κατά το οποίο το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,5% σε ετήσια βάση χάρη σε μια εξαιρετικά καλή τουριστική περίοδο, η οικονομική δραστηριότητα επηρεάστηκε δυσμενώς από το δυστύχημα που συνέβη τον Ιούλιο και κατέστρεψε τον σταθμό ηλεκτροπαραγωγής του Βασιλικού, ο οποίος αντιπροσώπευε το ήμισυ του συνολικού δυναμικού ηλεκτροπαραγωγής της Κύπρου. Εκτός αυτού, η χειροτέρευση του εξωτερικού περιβάλλοντος και η σύσφιγξη των χρηματοοικονομικών και δημοσιονομικών συνθηκών επέτειναν τον αρνητικό αντίκτυπο για την οικονομική δραστηριότητα.

Η εγχώρια ζήτηση, η οποία παραδοσιακά αποτελεί τη βασική ατμομηχανή της ανάπτυξης, συρρικνώθηκε το 2011. Η μεταβολή επί το αυστηρότερο των όρων χορήγησης δανείων από τις τράπεζες σε συνδυασμό με την επιδείνωση των προοπτικών της αγοράς εργασίας και την εξασθένηση της εμπιστοσύνης επηρέασαν αρνητικά την ιδιωτική κατανάλωση. Εξάλλου, η περιορισμένη ζήτηση από το εξωτερικό για ακίνητα και η αναδιάρθρωση των ισολογισμών των επιχειρήσεων καθήλωσαν τις επενδύσεις σε διορθωτική τροχιά για τρίτη κατά σειρά χρονιά. Από την άλλη πλευρά, ο εξωτερικός τομέας συνέβαλε θετικά στην ανάπτυξη. Οι αφίξεις τουριστών και τα έσοδα από τον τουρισμό εμφάνισαν αύξηση κατά 10% και 13%, αντιστοίχως. Τούτο ήταν συνέπεια της πολιτικής αστάθειας σε μεσογειακούς προορισμούς που ανταγωνίζονται την Κύπρο και της αύξησης της ροής αφίξεων από αναπτυσσόμενες αγορές, όπως η Ρωσία. Επίσης, η αύξηση των εισαγωγών παρουσίασε κάμψη, συμβαδίζοντας με τη συρρίκνωση της εγχώριας ζήτησης.

Οικονομικές προοπτικές

Το ΑΕΠ προβλέπεται να συρρικνωθεί κατά 0,8% το 2012 λόγω της μείωσης της εγχώριας ζήτησης και της εξασθένησης του εξωτερικού περιβάλλοντος, ιδίως υπό την επίδραση της συνεχιζόμενης αβεβαιότητας στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Η ιδιωτική κατανάλωση θα υποστεί πίεση λόγω της συρρίκνωσης του διαθέσιμου εισοδήματος, ιδίως για τους εργαζομένους του δημόσιου τομέα, η οποία οφείλεται, αφενός, στη δημοσιονομική λιτότητα που προβλέπεται στον νόμο σχετικά με τον προϋπολογισμό του 2012, ο οποίος θεσπίστηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2011, και, αφετέρου, στην αύξηση της ανεργίας σε πρωτόγνωρα επίπεδα. Το μεγάλο άνοιγμα του χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ελλάδα και η ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών θα επαυξήσουν πιθανότατα το κόστος χρηματοδότησης και θα περιστείλουν την πρόσβαση του ιδιωτικού τομέα σε αυτή. Η ζήτηση για κατοικίες αναμένεται ομοίως να παραμείνει υποτονική, ενώ κάποιοι άλλοι τύποι επενδύσεων για κατασκευές είναι πιθανό να ευνοηθούν από τις εργασίες ανακατασκευής του κατεστραμμένου σταθμού ηλεκτροπαραγωγής του Βασιλικού και από άλλα έργα υποδομής. Βασικοί δείκτες υποδηλώνουν μια αδύναμη, αν και βελτιούμενη, εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επιχειρήσεων. Με βάση το στοιχείο αυτό, εκτιμάται ότι κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2012 θα αρχίσει να ανακάμπτει η οικονομία, χάρη στη βελτίωση του εξωτερικού περιβάλλοντος και την αναθέρμανση των ιδιωτικών επενδύσεων, εκ παραλλήλου με τη βραδεία εξάλειψη της αβεβαιότητας. Η συνεισφορά του εξωτερικού τομέα στην ανάπτυξη θα παραμείνει κατά πάσα πιθανότητα θετική. Ναι μεν η επιβράδυνση του παγκόσμιου εμπορίου και η χειροτέρευση των οικονομικών προοπτικών στους κύριους εμπορικούς εταίρους της Κύπρου είναι πιθανό να επηρεάσουν δυσμενώς τις εξαγωγές αγαθών, αλλά το γεγονός αυτό αναμένεται να αντισταθμισθεί εν μέρει από τις υγιείς επιδόσεις του τομέα των επιχειρηματικών υπηρεσιών και του τουρισμού. Οι εισαγωγές προβλέπεται να μειωθούν υπό την επίδραση της ασθενούς εγχώριας ζήτησης, γεγονός που θα επιτρέψει την περαιτέρω ελάττωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών. Η οικονομική δραστηριότητα αναμένεται να ανακάμψει μόνον σταδιακά κατά το 2013, με κύριο μοχλό τις ιδιωτικές επενδύσεις, ενώ η εγχώρια κατανάλωση θα εξακολουθήσει να συμπιέζεται από την ανάγκη για περαιτέρω διόρθωση των οικονομικών ανισορροπιών. Στις 7 Μαΐου 2012, η Κύπρος υπέβαλε το εθνικό της πρόγραμμα σταθερότητας και, στις 10 Μαΐου 2012, το εθνικό της πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για το 2012. Τα προγράμματα αυτά προσδιορίζουν με ολοκληρωμένο τρόπο τις προσπάθειες δημοσιονομικής εξυγίανσης, τις βασικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και τις μεταρρυθμίσεις στις οποίες στηρίζεται η μακροοικονομική σταθεροποίηση. Στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων αξιολογείται η πρόοδος προς την κατεύθυνση της επίτευξης των εθνικών στόχων για την απασχόληση, την Ε&Α, την εκπαίδευση, την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή και τη μείωση της φτώχειας, με ορίζοντα το 2020. Οι στόχοι αυτοί καθορίζουν την πιο μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή τροχιά για τον εκσυγχρονισμό της κυπριακής οικονομίας και τοποθετούν τις άμεσες μεταρρυθμιστικές προτεραιότητες σε ευρύτερο πλαίσιο. Το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων περιγράφει επίσης τα μέτρα τα οποία η Κύπρος σχεδιάζει να λάβει προκειμένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της στο πλαίσιο του Συμφώνου για το Ευρώ+.

Ενόψει της θέσπισης του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων, η κυπριακή κυβέρνηση διεξήγαγε διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους και τα πολιτικά κόμματα σχετικά με θέματα που άπτονται της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Στις 5 Απριλίου 2012, διεξήχθη δημόσια διαβούλευση με όλους τους ενδιαφερομένους (πολιτικούς παράγοντες, κοινωνικούς εταίρους, κοινωνία των πολιτών), κατά την οποία παρουσιάστηκε το περίγραμμα του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων.

Οι οικονομικές προοπτικές είναι κοινές στα δύο προγράμματα, τα οποία ωστόσο δεν περιέχουν ποσοτικές εκτιμήσεις για τον αντίκτυπο που θα έχουν οι προτεινόμενες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην ανάπτυξη. Για το 2012, οι προοπτικές συμβαδίζουν εν πολλοίς με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Επιτροπής. Πλην όμως, για το 2013, οι κυπριακές αρχές είναι πιο αισιόδοξες και αναμένουν αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 0,5%, καθώς και πρόσθετη προσπάθεια εξυγίανσης ίση προς το 1,8% του ΑΕΠ.

2.2. Προκλήσεις

Η Κύπρος αντιμετωπίζει επί του παρόντος πολυδιάστατες προκλήσεις, ενώ η κυβέρνηση πραγματοποιεί ορισμένη πρόοδο σε μια σειρά θεμάτων. Η επιδείνωση των προοπτικών για την ανάπτυξη, με την αύξηση της ανεργίας και το επίμονο υψηλό έλλειμμα, καθώς και οι νέες προκλήσεις που προκαλούνται από την έκθεση του χρηματοπιστωτικού τομέα (του οποίου το μέγεθος είναι δυσανάλογο σε σχέση με την εγχώρια οικονομία) στις εξελίξεις στην Ελλάδα απαντούν τους αρνητικούς κινδύνους που σχετίζονται με τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές, περιάγοντας την κυπριακή οικονομία σε δυσχερέστερη θέση. Ως εκ τούτου, το κυπριακό δημόσιο χρέος θεωρείται ολοένα και περισσότερο επισφαλές. Ως εκ τούτου, το κράτος και οι εμπορικές τράπεζες αδυνατούν να δανεισθούν από τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, στις οποίες δεν διαθέτουν πλέον πρόσβαση από τον Ιούνιο του 2011. Η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων δαπανών χάρη στην τήρηση ενός μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου, με υποχρεωτική νομοθετική βάση και διορθωτικό μηχανισμό, αποτελούν δύο πρόσθετες κατεπείγουσες προκλήσεις πολιτικής. Η πρόοδος σε σχέση με τη βαθμιαία εφαρμογή ενός αναγκαστικού πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου παραμένει βραδεία. Θετική εξέλιξη θα αποτελέσει η εφαρμογή των μέτρων τόνωσης της ανάπτυξης τα οποία κατατέθηκαν στο εθνικό κοινοβούλιο προς θέσπιση τον Μάρτιο του 2012. Εξίσου σημαντική είναι η κατανομή των δημόσιων δαπανών που προορίζονται για τομείς οι οποίοι προάγουν την ανάπτυξη, όπως η προώθηση της καινοτομίας, η Ε&Α και ο τομέας της ενέργειας. Σε ό,τι αφορά την ικανότητα του κράτους να αντλεί έσοδα, η βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και η συμμόρφωση με τη φορολογική νομοθεσία, περιλαμβανομένης της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής, συνιστούν πρόσθετες προκλήσεις για τις αρχές της Κύπρου, δεδομένου ότι οι διοικητικές δαπάνες της χώρας σε σύγκριση με την είσπραξη εσόδων είναι οι υψηλότερες στην ΕΕ.

Η Κύπρος αντιμετωπίζει επίσης την πρόκληση της ενίσχυσης της εξωτερικής της ανταγωνιστικότητας και της προώθησης της ανάπτυξης. Στην εμπειριστατωμένη επισκόπηση που πραγματοποιήθηκε σε σχέση με την Κύπρο προσδιορίστηκαν ορισμένες ανισορροπίες, οι οποίες συνίστανται στο επίμονο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών, στην απώλεια εξωτερικής ανταγωνιστικότητας, στα ετήσια δημοσιονομικά ελλείμματα και στον χρηματοπιστωτικό τομέα· τα ζητήματα αυτά απαιτούν προσεκτική παρακολούθηση και επείγοντα μέτρα οικονομικής πολιτικής προκειμένου να αποτραπούν οποιεσδήποτε αρνητικές συνέπειες.

Απαιτούνται κατάλληλες προσαρμογές των μισθών και των τιμών, προκειμένου να ανακτηθεί και να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα. Σχετικά με το θέμα αυτό, η ενιαία εφαρμογή του μηχανισμού τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών (πρόκειται για το βοήθημα αξιοπρεπούς διαβίωσης) εισάγει ένα στοιχείο δυσκαμψίας των μισθών, με αποτέλεσμα να περιορίζεται ο βαθμός στον οποίο οι μισθοί αντικατοπτρίζουν τις αποκλίσεις παραγωγικότητας στους διάφορους τομείς της οικονομίας. Οι προκαλούμενες πληθωριστικές δευτερογενείς συνέπειες υπονομεύουν την ευελιξία και διαβρώνουν την ανταγωνιστικότητα. Επί του παρόντος, η ανεργία αυξάνεται (αν και εξακολουθεί να υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ), φθάνοντας σε ιστορικά υψηλά ποσοστά, ιδίως για τους νέους. Από την άλλη πλευρά, μολονότι το εργατικό δυναμικό της Κύπρου διαθέτει

γενικά καλή εκπαίδευση, η αγορά εργασίας χαρακτηρίζεται από ανεπαρκή προσφορά δεξιοτήτων που να αντιστοιχούν στην τρέχουσα και τη μελλοντική ζήτηση εργασίας. Σε ό,τι αφορά την ενεργό ένταξη των κοινωνικά ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων, δεν έχουν αναπτυχθεί επί του παρόντος επαρκώς ρυθμίσεις για την υποβοήθηση των γονέων μονογονεϊκών οικογενειών και των δικαιούχων κρατικών βοηθημάτων προκειμένου να εισέλθουν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας.

Η αύξηση της κρατικής δαπάνης για συντάξεις και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (στα διαφορετικά αντίστοιχα επίπεδα) λόγω της δημογραφικής γήρανσης είναι ένα ακόμη ζήτημα που χρήζει αντιμετώπισης. Είναι αναγκαία μια ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, προκειμένου να αντιμετωπισθούν τα εγγενή προβλήματα βιωσιμότητας που παρουσιάζει, τούτο δε θα πρέπει συγχρόνως να αποτελέσει μια ευκαιρία για να καταστεί το σύστημα αυτό δικαιότερο. Βραχυμεσοπρόθεσμα, σημαντικά είναι επίσης τα ζητήματα επάρκειας, λαμβανομένου υπόψη του υψηλού βαθμού έκθεσης των ηλικιωμένων στον κίνδυνο φτώχειας. Οι αναμενόμενες αυξήσεις της δαπάνης για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη συνεπεία της δημογραφικής γήρανσης, η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και οι αναποτελεσματικότητες του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης δεν αντιμετωπίζονται ακόμη με τον κατάλληλο τρόπο. Διαρκώς μετατίθεται χρονικά η εφαρμογή της ψηφισθείσας νομοθεσίας η οποία προβλέπει τη μετάβαση σε ένα εθνικό σύστημα ασφάλισης υγείας καθολικής κάλυψης.

Για να τονωθεί η ανάπτυξη στην αγορά υπηρεσιών και να απελευθερωθεί η παροχή επαγγελματικών υπηρεσιών, καθοριστική προϋπόθεση αποτελεί η εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες. Πλην όμως, τούτο δεν έχει επιτευχθεί ακόμη σε όλους τους τομείς.

Σε ό,τι αφορά την ενέργεια, η πρόσφατη ανακάλυψη κοιτασμάτων αερίου στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου γεννά ελπίδες για τη διαφοροποίηση από πλευράς Κύπρου των ενεργειακών της πηγών και για τον περιορισμό της υπέρμετρης εξάρτησης της χώρας από τις εισαγωγές πετρελαίου. Η επίτευξη περαιτέρω προόδου σε σχέση με τη βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των πόρων, ιδίως όσον αφορά την αποδοτική χρήση των υδάτινων πόρων και τη διαχείριση των αποβλήτων, θα μπορούσε να αποφέρει οφέλη από την άποψη της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Πλαίσιο 1: Σύνοψη των αποτελεσμάτων της εμπειριστατωμένης επισκόπησης στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών

- Τα σημαντικά και επίμονα ελλείμματα τρεχουσών συναλλαγών είναι απόρροια πρωτίστως του ελλείμματος στον όγκο των συναλλαγών, το οποίο με τη σειρά του σχετίζεται με τη σταδιακή απώλεια ανταγωνιστικότητας τιμών/ κόστους. Ειδικότερα, αυτή η τελευταία είχε ως αίτιο, υπό την επίδραση της έντονης οικονομικής ανάπτυξης στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και των ελλείψεων στην εγχώρια αγορά εργασίας, το γεγονός ότι η αύξηση των μισθών ήταν μεγαλύτερη από τις αυξήσεις της παραγωγικότητας. Η αναγκαία διόρθωση της ανόδου του σχετικού κόστους εργασίας ανά μονάδα αναμένεται να διευκολυνθεί από την τρέχουσα υποτονικότητα της συνολικής ζήτησης και της απασχόλησης και από τη συγκράτηση των μισθών στον δημόσιο τομέα, οι οποίοι χρησιμεύουν επίσης ως σημείο αναφοράς για τους μισθούς που συμφωνούνται στον ιδιωτικό τομέα. Συγχρόνως, μια μεταστροφή της διάρθρωσης της προσφοράς προς αγαθά και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας θα συνεισέφερε στην αύξηση των εσόδων από εξαγωγές, ιδιαίτερα στον κλάδο του τουρισμού, που αποτελεί σημαντική πηγή εσόδων για την κυπριακή οικονομία. Σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών, κατά το παρελθόν, η Κύπρος μπορούσε να στηριχθεί στις υψηλές εξωτερικές κεφαλαιακές

εισροές από ξένες καταθέσεις και ξένες άμεσες επενδύσεις (ΞΑΕ), συμπεριλαμβανομένης μάλιστα της επανεπένδυσης των κερδών αλλοδαπών εταιρειών στην Κύπρο. Η εξάρτηση αυτή αποτελεί ιδιαίτερο παράγοντα ευπάθειας σε περίπτωση αποδυνάμωσης της εμπιστοσύνης στην κρατική και την ιδιωτική οικονομία.

- **Ο τραπεζικός κλάδος πλήττεται από υψηλή έκθεση στην Ελλάδα, πράγμα που ισχύει τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον κρατικό τομέα, και επιβάλλεται να εξεύρει νέα κεφάλαια.** Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ως ποσοστό των συνολικών δανείων) των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων αυξήθηκαν σημαντικά, και υπερβαίνουν κατά πολύ το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων του συνόλου του ιδιωτικού τομέα. Έχει θεσπισθεί νομοθεσία για τη διαχείριση, με κρατική παρέμβαση, των τυχόν κινδύνων για τη βιωσιμότητα των τραπεζών και για την κάλυψη των αναγκών ανακεφαλαιοποίησης οι οποίες δεν είναι δυνατό να καλυφθούν μέσω της λειτουργίας των αγορών. Η κατάσταση του τραπεζικού τομέα της Κύπρου απειλεί επίσης τη βιωσιμότητα της κατάστασης της χώρας. Η σύνθεση της διεθνούς επενδυτικής θέσης αποτελεί αιτία ανησυχίας, διότι χαρακτηρίζεται από επισφαλή ξένα περιουσιακά στοιχεία, ενώ στις υποχρεώσεις δεσπόζουν οι καταθέσεις που ανήκουν σε ξένους. Συνεπώς, οποιοσδήποτε κλυδωνισμός του τραπεζικού τομέα θα μπορούσε να έχει καταστροφικές συνέπειες για την οικονομία, επιτείνοντας τις προκλήσεις που προκύπτουν από τις εσωτερικές ανισορροπίες της Κύπρου.
- **Το μεγάλο ύψος του συσσωρευμένου χρέους του ιδιωτικού τομέα αποτελεί πηγή ανησυχίας.** Το συνολικό επίπεδο χρέους του ιδιωτικού τομέα (ως ποσοστό του ΑΕΠ) στην Κύπρο είναι το δεύτερο υψηλότερο στην ΕΕ, ενώ ιδιαίτερα μεγάλο είναι το ανεξόφλητο χρέος των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων. Επιπλέον, η καθαρή χρηματοοικονομική θέση του μη χρηματοπιστωτικού επιχειρηματικού τομέα είναι αρνητική. Οι πλείστες μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις στην Κύπρο είναι μικρές επιχειρήσεις, και η κύρια πηγή χρηματοδότησής τους συνίσταται στη λήψη δανείων από τράπεζες, σε αντίθεση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις της ζώνης του ευρώ, που έχουν πρόσβαση σε άλλες πηγές χρηματοδότησης, υπό μορφή μετοχών ή άλλου είδους κεφαλαίου. Με βάση το δεδομένο ότι η εξωτερική χρηματοδότηση περιστελλεται από τα απαγορευτικά υψηλά επιτόκια, οι επενδύσεις των επιχειρήσεων εξαρτώνται σε καίριο βαθμό από την πραγματοποίηση υψηλότερης ιδιωτικής αποταμίευσης. Το ύψος του χρέους των νοικοκυριών συγκαταλέγεται ομοίως στα υψηλότερα στην ΕΕ. Μολονότι τα δάνεια προς νοικοκυριά, τα οποία ως επί το πλείστον χορηγήθηκαν με σκοπό την κάλυψη στεγαστικών αναγκών, καλύπτονται από επαρκείς ασφάλειες και τα νοικοκυριά, συνολικά, είναι καθαροί δανειστές, η δαπάνη για την εξυπηρέτηση των χρεών απορροφά σχετικά μεγάλο μέρος του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, πράγμα που υποδηλώνει αυξημένη τρωτότητα στο ενδεχόμενο αύξησης των επιτοκίων.
- **Εγχωρίως, τα δημόσια οικονομικά εμφανίζουν πλέον ετήσια ελλείμματα, τα οποία βαίνουν αυξανόμενα παρά την ανάκαμψη της οικονομίας από την ύφεση.** Το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης (άνω του 6% του ΑΕΠ το 2011) υπερβαίνει κατά πολύ τη σχετική τιμή αναφοράς του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, και οι πρόσφατες προσπάθειες για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος, αν και σημαντικές, ενδέχεται να αποδειχθούν ανεπαρκείς. Παρομοίως, το **δημόσιο χρέος αυξήθηκε πάνω από το ανώτατο όριο του 60% του ΑΕΠ.** Οποιαδήποτε αξιόπιστη στρατηγική εξυγίανσης πρέπει να αντιμετωπίσει το ζήτημα του υπερβάλλοντος προσωπικού, τη γενναιοδωρία των κοινωνικών παροχών που οι πολίτες λαμβάνουν ανεξάρτητα από τις ανάγκες τους και το σύστημα αυτόματων και συχνών αναπροσαρμογών των μισθών. Ο έλεγχος των κρατικών δαπανών θα πρέπει να ενισχυθεί αποτελεσματικά με την υπαγωγή του ετήσιου δημοσιονομικού σχεδιασμού

σε ένα μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, του οποίου επίκειται η θέσπιση.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εθνικές αρχές υιοθέτησαν μια φιλόδοξη στρατηγική εξυγίανσης, η οποία επικεντρώνεται στις δαπάνες και αποσκοπεί στη διόρθωση του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος, έτσι ώστε να σταθεροποιηθεί ο τραπεζικός τομέας και να ενισχυθεί η οικονομική ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα. Πλην όμως, το μέγεθος και η ευρύτητα των διαπιστωθεισών ανισορροπιών, καθώς και οι δυνητικές αρνητικές δευτερογενείς τους συνέπειες για άλλες οικονομίες της ζώνης του ευρώ επιβάλλουν ολοκληρωμένη προσαρμογή και την αποφασιστική λήψη μέτρων με μεγάλο χρονικό ορίζοντα. Εκτός από τη διόρθωση του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος, η αποκατάσταση της ισορροπίας των δημόσιων οικονομικών θα πρέπει να υποστηριχθεί με την επίτευξη προόδου όσον αφορά τον αυστηρό έλεγχο των δαπανών, τη θέσπιση μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου, τη σύσταση συμβουλίου αρμόδιου για τα δημόσια οικονομικά, το οποίο θα είναι επιφορτισμένο με την εποπτεία της εκτέλεσης του προϋπολογισμού, καθώς και με την ενίσχυση της φορολογικής συμμόρφωσης και της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής. Προκειμένου να αποκατασταθεί η εξωτερική ανταγωνιστικότητα, η δυναμική των μισθών πρέπει να τεθεί υπό καλύτερο έλεγχο, μέσω της εκ βάθρων αναμόρφωσης του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών· μεσοπρόθεσμα, η αναβάθμιση της δομής της προσφοράς, με τη μετατόπιση του βάρους σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, θα διευρύνει τις δυνατότητες πραγματοποίησης υψηλότερων εσόδων. Οι πολιτικές για τον χρηματοπιστωτικό τομέα θα πρέπει να ενισχύσουν τις κανονιστικές διατάξεις που διέπουν την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και την εποπτεία των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Για να μειωθεί το χρέος του ιδιωτικού τομέα, είναι απαραίτητο να ενισχυθεί η εταιρική νομοθεσία που θεσμοθετεί την ευθύνη για την αποπληρωμή δανείων και καλύπτει την επιτήρηση της χορήγησης δανείων σε επιχειρήσεις.

3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

3.1. Δημοσιονομική πολιτική και φορολογία

Δημοσιονομικές εξελίξεις και δυναμική του χρέους

Ο κύριος στόχος της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής που παρουσιάζεται στο πρόγραμμα σταθερότητας για την περίοδο 2012-2015 συνίσταται στη μείωση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης σε μηδέν σε διαρθρωτικούς όρους το 2013, και σε ονομαστικούς όρους το 2014. Η στρατηγική προβλέπει, καταρχάς, μείωση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης σε επίπεδο χαμηλότερο από το 3% του ΑΕΠ το 2012, σε συμμόρφωση με τη σύσταση που το Συμβούλιο εξέδωσε στο πλαίσιο της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΔΕΥ) τον Ιούλιο του 2010, καθώς και περαιτέρω μείωση κατά τα ακόλουθα έτη. Το πρόγραμμα επιβεβαιώνει τον προηγούμενο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο (ΜΔΣ) για προϋπολογισμό ισοσκελισμένο σε διαρθρωτικούς όρους, ο οποίος αντανακλά επαρκώς τις απαιτήσεις του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Το 2011, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης αυξήθηκε από 5,3% του ΑΕΠ το 2010 σε 6,3% του ΑΕΠ. Αιτία ήταν τόσο η υστέρηση των εσόδων όσο και υπερβάσεις δαπανών, ιδίως στους τομείς των δαπανών μισθοδοσίας και των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Στο προηγούμενο πρόγραμμα σταθερότητας, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης προβλεπόταν να ανέλθει σε 4%. Η προσπάθεια εξυγίανσης που σχεδιάζεται βάσει του προγράμματος

είναι εμπροσθοβαρής σε ό,τι αφορά το ονομαστικό έλλειμμα, το πρωτογενές αποτέλεσμα και το (επανυπολογισθέν) διαρθρωτικό αποτέλεσμα, και πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο στο σκέλος των δαπανών. Η προσπάθεια εξυγίανσης που σχεδιάζεται για την περίοδο 2012–2013 υποστηρίζεται από μέτρα, αν και όχι πλήρως. Συγκεκριμένα, βάσει του τρέχοντος προγράμματος, η κυβέρνηση σκοπεύει να εφαρμόσει πρόσθετα μέτρα εξυγίανσης το 2013, ύψους 1,8% του ΑΕΠ. Το στοιχείο αυτό εξηγεί την απόκλιση μεταξύ του προηγούμενου και του τρέχοντος προγράμματος σταθερότητας όσον αφορά τους στόχους για τα ελλείμματα των ετών 2013-2015. Στο Πλαίσιο 1 εμφανίζονται τα μέτρα που έχουν ήδη θεσπισθεί.

Το 2012, επιδιώκεται πρόοδος σε σχέση με το δημοσιονομικό έλλειμμα ετήσιου ύψους 3,5% του ΑΕΠ επί του διαρθρωτικού αποτελέσματος⁴ μέχρι την εκπνοή της διορίας που το Συμβούλιο έχει τάξει για διόρθωση έως το 2012. Η Επιτροπή προβλέπει ότι η διόρθωση θα είναι ίση προς το 2,9% του ΑΕΠ, με βάση την παραδοχή ότι δεν θα υπάρξει μεταβολή της πολιτικής, τιμή μεγαλύτερη από το 1,5% του ΑΕΠ, που απαιτεί το Συμβούλιο για την ετήσια δημοσιονομική προσπάθεια⁵. Το 2013, η στοχευόμενη πρόοδος 2% του ΑΕΠ για τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος θα οδηγούσε στην επίτευξη του ΜΔΣ. Παρόλα αυτά, υπάρχουν σημεία αβεβαιότητας όσον αφορά την επίτευξη των στόχων του προγράμματος σταθερότητας, τα οποία οφείλονται στις δυνητικά δυσμενέστερες μακροοικονομικές προοπτικές (συνέχιση των αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης και αύξηση της ανεργίας), στο γεγονός ότι δεν έχουν προσδιορισθεί πλήρως τα μέτρα για το 2013, στις προβλέψεις δαπανών λόγω του ότι πρόκειται για έτος εκλογών και στις ενδεχόμενες πράξεις χρηματοοικονομικής διάσωσης προβληματικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Κατά την περίοδο 2012-2014, οι καθαρές κρατικές δαπάνες μειώνονται ταχύτερα από το μέγεθος που αντιστοιχεί στη συγκεκριμένη «Τιμή αναφοράς» για την Κύπρο⁶. Με βάση μια συνολική αξιολόγηση των δημοσιονομικών εξελίξεων στην Κύπρο σε συνάρτηση με το διαρθρωτικό αποτέλεσμα, περιλαμβανομένης ανάλυσης των δαπανών εξαιρουμένων των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων, η πορεία προσαρμογής προς την κατεύθυνση του ΜΔΣ κρίνεται κατάλληλη.

Το 2013 και το 2014, με βάση το πρόγραμμα σταθερότητας και τις προβλέψεις της Επιτροπής, ο σχεδιασμός θα διασφαλίσει την επίτευξη επαρκούς προόδου προς την κατεύθυνση της εκπλήρωσης του κριτηρίου για το χρέος⁷. Το 2015, σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας, η τιμή αναφοράς για το χρέος θα επιτευχθεί στα τέλη της μεταβατικής περιόδου.

Μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα

Η μακροπρόθεσμη μεταβολή των δαπανών που σχετίζονται με τη δημογραφική γήρανση υπερβαίνει σαφώς τον μέσο όρο της ΕΕ. Η αρχική δημοσιονομική κατάσταση αντισταθμίζει το μακροπρόθεσμο κόστος. Με βάση την παραδοχή ότι δεν θα υπάρξει μεταβολή της πολιτικής, το χρέος προβλέπεται να αυξηθεί στο 77% του ΑΕΠ έως το

⁴ «Κυκλικά προσαρμοσμένο αποτέλεσμα μείον έκτακτα και λοιπά προσωρινά μέτρα, όπως έχει υπολογιστεί εκ νέου από τις υπηρεσίες της Επιτροπής βάσει των πληροφοριών που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα, σύμφωνα με την από κοινού συμφωνηθείσα μεθοδολογία.»

⁵ http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/30_edps/104-07_council/2010-07-13_cy_126-7_council_en.pdf

⁶ Για την Κύπρο, η «τιμή αναφοράς» είναι 1,51 για κάθε έτος της περιόδου 2012-2015

⁷ Η διαρθρωτική προσαρμογή είναι μεγαλύτερη από αυτήν που απαιτείται (υπολογισμοί της ΓΔ ECFIN)

2020⁸. Θα απαιτηθεί πρόσθετη δημοσιονομική εξυγίανση πέραν του χρονικού ορίζοντα των προβλέψεων προκειμένου να συντελεσθεί πρόοδος για την επίτευξη της τιμής αναφοράς για το δημόσιο χρέος σε βάθος χρόνου. Εντούτοις, η πλήρης εφαρμογή του προγράμματος θα αρκούσε για να τεθεί το χρέος σε πτωτική τροχιά μέχρι το 2020. Λόγω της πολύ μεγάλης προβλεπόμενης αύξησης των δαπανών που σχετίζονται με τη δημογραφική γήρανση, πρέπει να δοθεί έμφαση στη συγκράτηση των μακροπρόθεσμων τάσεων των κρατικών δαπανών. Η διασφάλιση επαρκών πρωτογενών πλεονασμάτων μεσοπρόθεσμα, σύμφωνα με τον σχεδιασμό του επικαιροποιημένου προγράμματος, και η περαιτέρω μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης της Κύπρου, ιδίως δε η μεταρρύθμιση του συστήματος συντάξεων ούτως ώστε να ανασχεθεί η προβλεπόμενη σημαντική αύξηση των δαπανών που σχετίζονται με τη δημογραφική γήρανση, θα οδηγούσαν σε βελτίωση της διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών.

Πλαίσιο 2. Κύρια μέτρα

Τα μέτρα εξυγίανσης αφορούν κυρίως το σκέλος των δαπανών. Το κύριο μέτρο που ενισχύει τα έσοδα είναι η αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ από 15 % σε 17 %. Στο σκέλος των δαπανών, το κύριο μέτρο συνίσταται στην στοχοθέτηση των κοινωνικών μεταβιβάσεων, η οποία ισοδυναμεί με εξυγίανση ύψους 1 % του ΑΕΠ περίπου.

Έσοδα

2011

- Επίπτωση ενός πλήρους έτους από την εφαρμογή των ελάχιστων ειδικών φόρων κατανάλωσης που προβλέπονται στο κεκτημένο της ΕΕ όσον αφορά τα πετρελαιοειδή (0,1 %)
- Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα προϊόντα καπνού (0,1 %)
- Εφαρμογή του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ στα τρόφιμα και τα φαρμακευτικά προϊόντα (0,3 %)
- Επιβολή τέλους στις τραπεζικές καταθέσεις (0,4%)
- Εναρμόνιση της πολιτικής για την τιμολόγηση του νερού (0,1 %)
- Αύξηση του φόρου επί των τόκων από καταθέσεις σε εγχώριες τράπεζες από 10 % σε 15 % (0,1 %).
- Έσοδα από μερίσματα από ημικρατικούς οργανισμούς (-0,7 %)
- Ανταλλαγή επιτοκίου (-0,2 %)
- Προσωρινά μέτρα αντιστάθμισης δαπανών υπέρ ευάλωτων ομάδων που θίγονται από την εφαρμογή του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ επί των τροφίμων και των φαρμακευτικών προϊόντων (0,2 %). Στοχοθέτηση των κοινωνικών μεταβιβάσεων προς όφελος των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος (0,1 %)
- Στήριξη εισοδήματος υπέρ των Κυπριακών Αερογραμμών (0,1 %)
- Συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των τρεχουσών δαπανών (0,1 %)

2012

- Αύξηση του βασικού συντελεστή ΦΠΑ από 15 % σε 17%, από 1^{ης} Μαρτίου 2012 (0,7 %).
- Αύξηση του συντελεστή φορολόγησης των τεκμαρτών διανεμόμενων μερισμάτων από 15 % σε 20 % (0,1 %).
- Αναθεώρηση των κλιμάκων που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή των συντελεστών φορολογίας ακίνητης περιουσίας, μέχρι την επανεκτίμηση των τιμών των ακινήτων, από τις τιμές της δεκαετίας του 1980 στις τρέχουσες τιμές. (0,1 %).
- Αύξηση του φόρου επί των τόκων από καταθέσεις σε εγχώριες τράπεζες από 10 % σε 15 % (0,2 %).
- Καθιέρωση έκτακτης εισφοράς επί των ακαθάριστων απολαβών των εργαζομένων και των συνταξιούχων του ευρύτερου **δημόσιου** τομέα για περίοδο δύο ετών, από 0 % σε 3,5 % (0,1 %).
- Καθιέρωση έκτακτης εισφοράς επί των ακαθάριστων απολαβών των εργαζομένων και των συνταξιούχων του **ιδιωτικού** τομέα για περίοδο δύο ετών, από 0 % σε 3,5 % (0,1 %).
- Αυξημένη εισφορά 3 % επί των ακαθάριστων απολαβών των εργαζομένων του ευρύτερου δημόσιου τομέα για δημόσιες συντάξεις (0,2 %).

⁸ Οι προβλέψεις αυτές δεν λαμβάνουν υπόψη την πιθανή κρατική παρέμβαση σε σχέση με χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και, υπό την έννοια αυτή, δεν αποτυπώνουν σε επαρκή βαθμό την εξέλιξη του χρέους (η απόκλιση υπερβαίνει τις 10 ποσοστιαίες μονάδες το 2020, με βάση την αύξηση του χρέους και των δαπανών για τόκους)

- Εισφορά επί των ακαθάριστων απολαβών των εργαζομένων και των συνταξιούχων του ευρύτερου **δημόσιου** τομέα για περίοδο δύο ετών, από 0% σε 3,5% (0,1%).
- Αύξηση του συντελεστή συνεισφοράς στο ταμείο για τις χήρες και τα ορφανά κατά 1,25% σε 2% επί των ακαθάριστων αποδοχών (0,1%).
- Στοχοθέτηση όλων των κοινωνικών καθεστώτων με βάση κυρίως εισοδηματικά και οικονομικά κριτήρια
 - (-1,0%).
- Πάγωμα των αποδοχών, περιλαμβανομένων των συντάξεων, στον ευρύτερο δημόσιο τομέα επί δύο έτη. (-0,7%)
- Συγκράτηση του ρυθμού αύξησης των τρεχουσών δαπανών (-0,3%)
- Προσωρινά μέτρα αντιστάθμισης δαπανών υπέρ ευάλωτων ομάδων που τίγονται από την εφαρμογή του μειωμένου συντελεστή ΦΠΑ επί των τροφίμων και των φαρμακευτικών προϊόντων (-0,2%)
- Κατάργηση όλων των κενών θέσεων (-0,1%).
- Μείωση των επιδομάτων τηλεφωνικών κλήσεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (-0,1%).
- Μείωση του αριθμού προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 5 000 κατά την επόμενη πενταετία (μία πρόσληψη για κάθε τέσσερις συνταξιοδοτούμενους υπαλλήλους). (-0,1%).

2013

- Αύξηση του βασικού συντελεστή ΦΠΑ από 15% σε 17%, από 1^{ης} Μαρτίου 2012 (0,1%). Πάγωμα των αποδοχών, περιλαμβανομένων των συντάξεων, στον ευρύτερο δημόσιο τομέα επί δύο έτη. (-0,8%)
- Κατάργηση όλων των κενών θέσεων (-0,1%).
- Μείωση του αριθμού προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 5 000 κατά την επόμενη πενταετία (μία πρόσληψη για κάθε τέσσερις συνταξιοδοτούμενους υπαλλήλους). (-0,1%)

2014

- Εισφορά επί των ακαθάριστων αποδοχών των εργαζομένων και των συνταξιούχων του ευρύτερου **δημόσιου** τομέα για περίοδο δύο ετών, από 0% σε 3,5%.
- Εισφορά επί των ακαθάριστων αποδοχών των εργαζομένων και των συνταξιούχων του **ιδιωτικού** τομέα για περίοδο δύο ετών, από 0% σε 3,5%.
- Αύξηση του συντελεστή φορολόγησης των τεκμαρτών διανεμόμενων μερισμάτων από 15% σε 17%. Κατάργηση όλων των κενών θέσεων.
- Μείωση του αριθμού προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 5 000 κατά την επόμενη πενταετία (μία πρόσληψη για κάθε τέσσερις συνταξιοδοτούμενους υπαλλήλους).

Σημείωση: Η δημοσιονομική επίπτωση στον πίνακα (ως ποσοστό του ΑΕΠ) είναι η επίπτωση που αναφέρεται στο πρόγραμμα (ΠΣΤ), δηλαδή από τις εθνικές αρχές. Το θετικό πρόσημο σημαίνει ότι τα έσοδα/οι δαπάνες αυξάνονται ως επακόλουθο της εφαρμογής του μέτρου. Ο βαθμός λεπτομερειακότητας αντανακλά τον τύπο στοιχείων που παρέχονται στο πρόγραμμα σταθερότητας και στον πολυετή προϋπολογισμό.

Δημοσιονομικά πλαίσια

Στην Κύπρο, εξακολουθεί να εκκρεμεί η θεσμοθέτηση του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου με ισχύ πρωτογενούς δικαίου. Η κυβέρνηση κατήρτισε προσφάτως νομοσχέδιο με τίτλο «Ο περί ρύθμισης του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου και δημοσιονομικών κανόνων νόμος», ο οποίος εξασφάλισε μεν την από νομική σκοπιά έγκριση της Νομικής Υπηρεσίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, στις 4 Μαΐου 2012, αλλά πρέπει ακόμη να λάβει έγκριση από το υπουργικό συμβούλιο και να κατατεθεί ακολούθως στο κοινοβούλιο προς ψήφιση στα τέλη Μαΐου του 2012. Ο προαναφερθείς νόμος θα είναι εκτελεστός από την ημερομηνία έκδοσής του και θα είναι εφαρμοστέος για την κατάρτιση του νόμου περί του προϋπολογισμού του 2013. Το νέο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο θα καταστεί η μοναδική δημοσιονομική μέθοδος δημοσιονομικού προγραμματισμού από το έτος 2013. Το σχέδιο μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου προβλέπει ότι θα επιτευχθεί ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος χάρη στη θέσπιση ενός κανόνα «φρένου στις δαπάνες και στο χρέος». Για τον σκοπό αυτό, προβλέπει την καθιέρωση μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου το οποίο εγκαθιδρύει μηχανισμούς παρακολούθησης και ελέγχου των δαπανών

κατά υπουργείο, προάγοντας συγχρόνως την ανακατανομή των δαπανών προς όφελος δραστηριοτήτων που τονώνουν την ανάπτυξη κατά τα οριζόμενα στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων. Σε περίπτωση απόκλισης από τον μεσοπρόθεσμο στόχο (ή επί όσο χρονικό διάστημα δεν έχει επιτευχθεί ο μεσοπρόθεσμος στόχος), ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των δαπανών δεν επιτρέπεται να υπερβεί ένα ποσοστό που είναι χαμηλότερο από το μεσοπρόθεσμο δυνητικό ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ, εκτός αν η υπέρβαση καλύπτεται από την πραγματοποίηση νέων εσόδων. Ο νόμος περί του προϋπολογισμού του 2012, ο οποίος εκδόθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2011, αντικατοπτρίζει τις αρχές του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου. Μολονότι ο νόμος περί του προϋπολογισμού του 2012 επιβάλλει τη συστηματική παρακολούθηση του δημοσιονομικού σχεδιασμού του 2012, ιδίως σε σχέση με τις δαπάνες, δεν προβλέπει διορθωτικό μηχανισμό για την περίπτωση μη συμμόρφωσης.

Φορολογικό σύστημα

Ο δείκτης φόρων προς το ΑΕΠ της Κύπρου βρίσκεται στο επίπεδο του μέσου όρου της ΕΕ-27. Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος της Κύπρου ξεχωρίζει από πολλές απόψεις. Από την άποψη της διάρθρωσης των φόρων, η Κύπρος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους φόρους κατανάλωσης, ενώ η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας είναι χαμηλή. Η αναλογία των εσόδων από φόρους κεφαλαίου είναι σχετικά υψηλή (τέταρτη μεγαλύτερη στην ΕΕ-27), ενώ οι φορολογικοί συντελεστές παραμένουν σχετικά χαμηλοί. Η αναλογία των περιβαλλοντικών φόρων επί του συνόλου των φόρων στην Κύπρο είναι υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 λόγω της υψηλής φορολόγησης των μεταφορών στην Κύπρο, ενώ δεν υπάρχουν φόροι επί της ρύπανσης και επί των πόρων.

Η Κύπρος θέσπισε σειρά φορολογικών μέτρων με στόχο τη μείωση του δημοσιονομικού της ελλείμματος. Τα μέτρα αυτά καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των τομέων φορολογίας (εργασία, κεφάλαιο, κατανάλωση). Υπό αυτή την έννοια, τα εν λόγω μέτρα ανταποκρίνονται μόνον εν μέρει στην προτεραιότητα η οποία καθορίζεται στην ΕΕΑ για τη μετατόπιση της φορολογίας από την εργασία προς άλλους τομείς. Ωστόσο, η Κύπρος συγκαταλέγεται στις χώρες με σχετικά μικρό μερίδιο φορολογίας που προκαλεί στρεβλώσεις, δηλαδή φορολογίας επί της εργασίας και του κεφαλαίου. Ειδικότερα, οι αυξήσεις των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, η καθιέρωση ενός επιπλέον φορολογικού κλιμακίου με ανώτατο συντελεστή 35% για τα εισοδήματα άνω των 60 000 ευρώ στο πεδίο της φορολογίας προσωπικού εισοδήματος και η έκτακτη εισφορά αλληλεγγύης επαυξάνουν τη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας. Η πλειονότητα των μέτρων έχει ως στόχο τα φυσικά πρόσωπα υψηλού εισοδήματος και τους εργαζομένους του δημόσιου τομέα. Η αυξημένη φορολόγηση του κεφαλαίου — αύξηση της εισφοράς υπέρ της άμυνας επί των τόκων από 10% σε 15%, και επί των μερισμάτων από 15% σε, προσωρινά, 20%, με πρόβλεψη για επακόλουθη μείωση σε 17% το 2014 — επιτείνει ομοίως τα φορολογικά βάρη τα οποία θεωρείται ότι υπονομεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό την ανάπτυξη. Ταυτόχρονα με την αύξηση των φόρων που θεωρείται ότι υπονομεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό την ανάπτυξη, δηλ. των φόρων επί του κεφαλαίου και της εργασίας, έχει επίσης αυξηθεί η εξάρτηση από τη φορολογία της κατανάλωσης, δηλ. της φορολογίας που προκαλεί λιγότερες στρεβλώσεις, δεδομένου ότι ο σχετικά χαμηλός βασικός συντελεστής ΦΠΑ αυξήθηκε από 15% σε 17%.

Η βάση του ΦΠΑ διευρύνθηκε το 2011, με την υπαγωγή σε συντελεστή ΦΠΑ 5% των τροφίμων και των φαρμακευτικών προϊόντων, τα οποία έως τότε ετύγχαναν απαλλαγής. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού υπηρεσιών οι οποίες εξακολουθούν να απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ και της ευρείας εφαρμογής μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ, υπάρχουν περιθώρια για τη λήψη πρόσθετων μέτρων με στόχο την

πλήρη υλοποίηση της προτεραιότητας που καθορίζεται στην ΕΕΑ σχετικά με τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης.

Η φορολογία επί της ακίνητης περιουσίας, ιδίως δε υπό τη μορφή επαναλαμβανόμενων φόρων, θεωρείται ως η λιγότερο ζημιογόνα για την ανάπτυξη μεταξύ των βασικών κατηγοριών φορολογίας. Υπάρχουν περιθώρια για τη βελτίωση και επέκταση της φορολογίας επί της ακίνητης περιουσίας στην Κύπρο, η οποία είναι χαμηλή σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ. Οι φόροι επί των κτηματικών συναλλαγών αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων αυτού του τύπου. Στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων εξυγίανσης του φθινοπώρου του 2011, αυξήθηκαν οι συντελεστές φορολογίας και μειώθηκαν τα όρια αφορολόγητου που ισχύουν για τον επαναλαμβανόμενο φόρο επί των ακινήτων. Ωστόσο, δεν επήλθαν μεταβολές στη μέθοδο εκτίμησης της φορολογητέας βάσης, η οποία εξακολουθεί να συνίσταται στην αγοραία αξία του έτους 1980. Για το 2010, κατατέθηκε πρόταση σχετικά με την επικαιροποίηση της εκτίμησης της αξίας των ακινήτων κατά τρόπον ώστε να αντικατοπτρίζει τις πρόσφατες αγοραίες αξίες, αλλά η πρόταση αυτή δεν έχει εφαρμοσθεί επί του παρόντος. Η διάρθρωση της φορολογίας επί της ακίνητης περιουσίας υποδηλώνει ότι τυχόν μεταστροφή από τη φορολόγηση των κτηματικών συναλλαγών σε ένα σύστημα επαναλαμβανόμενων φόρων επί της ακίνητης περιουσίας θα βελτιώνει την οικονομική αποδοτικότητα και, επιπλέον, θα παρείχε δυνατότητες αύξησης των φόρων επί της περιουσίας. Τα έσοδα από έναν επαναλαμβανόμενο φόρο επί της περιουσίας θα χαρακτηρίζονταν από μικρότερη κυκλικότητα σε σύγκριση με τα έσοδα από τη φορολόγηση των μεταβιβάσεων ακινήτων, ενώ η μείωση της φορολογίας επί των μεταβιβάσεων ακινήτων θα μπορούσε να δώσει ώθηση στην αγορά ακινήτων.

Μελλοντικές προκλήσεις, οι οποίες δεν έχουν αντιμετωπισθεί με τις πρόσφατες δέσμες μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης ούτε αναλυτικά στο πλαίσιο του πρόσφατου προγράμματος σταθερότητας και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων, είναι οι προτεραιότητες που καθορίζονται στην ΕΕΑ σχετικά με τη βελτίωση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών και την πάταξη της φοροδιαφυγής. Μολονότι οι αυξημένοι έλεγχοι εταιρειών – σύμφωνα με πρόβλεψη του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων – είναι ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, η αποδοτικότητά τους και η αποτελεσματικότητά τους από την άποψη της ενθάρρυνσης της εγκατάλειψης της άτυπης/αδήλωτης εργασίας και της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής χρήζουν αξιολόγησης. Εξάλλου, η βελτίωση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών - με την αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους - θα ενίσχυε επίσης την αποδοτικότητα των φορολογικών ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν πρόσφατως.

3.2. Χρηματοπιστωτικός τομέας

Χρηματοπιστωτική σταθερότητα

Ο μεγάλος τραπεζικός τομέας της Κύπρου, του οποίου το ενεργητικό υπερβαίνει κατά επτά φορές και πλέον το ετήσιο προϊόν της οικονομίας, αποτελεί στυλοβάτη της οικονομίας, δεδομένου ότι δημιουργεί μεγάλο μέρος της απασχόλησης και των εισοδημάτων και υποβοηθά εμμέσως άλλου είδους επιχειρηματικές υπηρεσίες. Μετά την εκδήλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, το τραπεζικό σύστημα της Κύπρου αρχικά επέδειξε αντοχή, καθώς οι τράπεζες και οι φορείς εποπτείας έλαβαν μέτρα, με αποτέλεσμα την έως ενός σημείου εξυγίανση των ισολογισμών των τραπεζών. Ωστόσο, κατά το 2011, οι τράπεζες αντιμετώπισαν χειροτέρευση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των περιουσιακών τους στοιχείων και αύξηση των προβλέψεων για επισφαλή δάνεια, γεγονός που είχε αντίκτυπο στην αποδοτικότητά τους.

Με βάση το δεδομένο ότι οι τραπεζικοί οργανισμοί της Κύπρου χαρακτηρίζονται από μεγάλη έκθεση στην ελληνική οικονομία (τόσο ως κάτοχοι ελληνικών κρατικών ομολόγων όσο και ως πάροχοι ελληνικών εγχώριων δανείων), η απόδοση του ενεργητικού, η αποδοτικότητα, η κεφαλαιακή βάση και τα αποθέματα ρευστότητας των τραπεζών επηρεάστηκαν αρνητικά από την αναδιάρθρωση του ελληνικού δημόσιου χρέους και από την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχουν χορηγηθεί σε έλληνες δανειολήπτες. Οι εγχώριες τράπεζες, οι οποίες διατηρούν τους στενότερους δεσμούς με την εγχώρια οικονομία, είναι επίσης βασικοί κάτοχοι ελληνικών κρατικών ομολόγων και πάροχοι δανείων προς έλληνες και κύπριους δανειολήπτες, ενώ ορισμένοι άλλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί (κυρίως θυγατρικές ελληνικών τραπεζών) που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο είναι συγκριτικά λιγότερο εκτεθειμένοι στο δημόσιο χρέος της Ελλάδας και στην εγχώρια αγορά, λόγω του περιορισμένου όγκου δανείων. Η απαίτηση προληπτικής εποπτείας σχετικά με την επένδυση του 70% των καταθέσεων μη κατοίκων σε ρευστά περιουσιακά στοιχεία είχε ως αποτέλεσμα την υψηλή ζήτηση για ελληνικά κρατικά ομόλογα από μέρους των τραπεζών, δεδομένου ότι τα ομόλογα αυτά θεωρούνταν ρευστά περιουσιακά στοιχεία. Η συνολική έκθεση ολόκληρου του τραπεζικού κλάδου της Κύπρου στην Ελλάδα ισοδυναμεί με το 175 % περίπου του ΑΕΠ (Νοέμβριος 2011).

Με βάση την προσομοίωση ακραίων καταστάσεων την οποία διεξήγαγε τον Ιούλιο του 2011 η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ), καμία κυπριακή τράπεζα δεν βρισκόταν χαμηλότερα από το απαιτούμενο 5% για το βασικό κεφάλαιο κατηγορίας 1 (το οποίο αποτελεί βασικό κριτήριο της χρηματοοικονομικής ευρωστίας μιας τράπεζας). Παρόλα αυτά, ορισμένες ανησυχίες σχετικά με τις αγορές κρατικών χρεογράφων και δυσχέρειες στη διατραπεζική αγορά είχαν ως αποτέλεσμα να διατυπωθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στις 27 Οκτωβρίου 2011, αίτημα για την προσωρινή αύξηση του κεφαλαίου των τραπεζών, έτσι ώστε να επιτευχθεί λόγος κεφαλαίου/υποχρεώσεων 9% για το βασικό κεφάλαιο κατηγορίας 1, μέχρι τα μέσα του 2012 (καθ' υπέρβαση του κατώτατου ορίου που καθορίζεται στη δέσμη μέτρων που είναι γνωστή ως «Βασιλεία III»). Η αύξηση αυτή συντονίζεται από την ΕΑΤ. Τον Δεκέμβριο του 2011, η ΕΑΤ απεφάνθη ότι δύο τράπεζες⁹ όφειλαν να προβούν σε περαιτέρω αύξηση της συμμόρφωσής τους με τις απαιτήσεις κεφαλαιακής βάσης, και ήδη λαμβάνονται μέτρα προς τον σκοπό αυτό. Η συνολική αναγκαία αύξηση κεφαλαίου ανερχόταν στο ποσό των 3,5 δισεκατ. ευρώ.

Προς τον σκοπό αυτό, οι οικείες τράπεζες υπέβαλαν, στις 29 Φεβρουαρίου 2012, σχέδια για την ενίσχυση του κεφαλαίου τους. Τα σχέδιά τους αυτά περιλαμβάνουν την έκδοση νέων μετοχών, τη μετατροπή υφιστάμενου υβριδικού κεφαλαίου σε επιλέξιμο μετατρέψιμο κεφάλαιο, περιορισμούς επί της διανομής κερδών και επιμισθίων, καθώς και την πώληση περιουσιακών στοιχείων, π.χ. ξένων θυγατρικών. Η επιτυχής υλοποίηση των εξαγγελθέντων σχεδίων κεφαλαιακής ενίσχυσης έχει βαρύνουσα σημασία. Αναμένοντας ότι η Λαϊκή Τράπεζα της Κύπρου ενδέχεται να μην επιτύχει τη σχεδιαζόμενη από την ίδια εξεύρεση νέων κεφαλαίων η οποία επιβάλλεται να γίνει μέχρι τα μέσα Ιουνίου του 2012, η κυβέρνηση αποφάσισε να ανακεφαλαιοποιήσει την εν λόγω τράπεζα και προέβη σε έκδοση δικαιωμάτων εγγραφής ύψους 1,8 δισεκατ. ευρώ στις 17 Μαΐου 2012. Στην περίπτωση αυτή, θα απαιτηθεί κατάλληλη αναδιάρθρωση και μείωση του μεγέθους της τράπεζας σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας ανταγωνισμού της ΕΕ.

⁹ Λαϊκή Τράπεζα και Τράπεζα Κύπρου.

Ταυτόχρονα με τις πρόσφατες υποβαθμίσεις των κρατικών χρεογράφων της Κύπρου στις οποίες προέβησαν δύο εκ των οργανισμών αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας, υποβάθμισαν επίσης την πιστοληπτική ικανότητα των τριών βασικών κυπριακών τραπεζών στη «μη επενδυτική» κατηγορία, λόγω της μετάδοσης προβλημάτων από την Ελλάδα και των υποβαθμίσεων της αξιολόγησης των κυπριακών κρατικών χρεογράφων, με το σκεπτικό ότι θα ήταν δυσχερής η εξεύρεση ιδιωτικών κεφαλαίων για την κάλυψη των νέων κεφαλαιακών τους αναγκών μέχρι τον Ιούνιο του 2012. Οι εν λόγω υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας επηρέασαν πρωτίστως την ικανότητα πρόσβασης των τραπεζών στις διεθνείς αγορές και προκάλεσαν έλλειψη ρευστότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κύπρου, ενώ συγχρόνως οι τιμές των μετοχών των σημαντικότερων τραπεζών σημείωσαν πτώση.

Εξάλλου, κατά τη διάρκεια του 2011, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (στο εξής: «ΜΕΔ») αυξήθηκαν, φθάνοντας το 14,4% για τις εγχώριες τράπεζες και το 13,2% για το σύνολο των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. Τα ΜΕΔ με δανειολήπτες μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις παρουσιάζουν ομοίως αύξηση, επιβαρύνοντας περαιτέρω την αποδοτικότητα των κυπριακών τραπεζών. Σε ό,τι αφορά τις εγχώριες εργασίες, η αναμενόμενη συρρίκνωση της οικονομίας κατά 0,5% το 2012, με βάση τις τελευταίες προβλέψεις της Επιτροπής, ενδέχεται να ασκήσει περαιτέρω πίεση στα ΜΕΔ. Σε ό,τι αφορά τα θετικά σημεία, οι παράγοντες τρωτότητας που σχετίζονται με το μέγεθος και τις συγκεντρώσεις αμβλύνονται από τον περιορισμένο, συνολικά, βαθμό μόχλευσης των τραπεζών. Ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις είναι χαμηλός, ιδίως στην περίπτωση των εγχώριων κυπριακών τραπεζών, για τις οποίες είναι χαμηλότερος από 100%, χάρη στα υψηλά επιτόκια καταθέσεων που εφαρμόζουν.

Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του δυσχερούς περιβάλλοντος και σε συμμόρφωση με την ΕΧΣ που διατυπώθηκε τον Ιούνιο του 2011 σχετικά με την αναγκαιότητα ενίσχυσης του πλαισίου προληπτικής εποπτείας των τραπεζών κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η έγκαιρη ανίχνευση των κινδύνων, το κοινοβούλιο της Κύπρου ενέκρινε, στις 14 Δεκεμβρίου 2011, δύο νομοσχέδια τα οποία αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας του συστήματος σε τραπεζικές κρίσεις. Το πρώτο νομοσχέδιο προβλέπει την εξουσία του υπουργικού συμβουλίου, σε συνεργασία με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, να λαμβάνει, σε περιόδους χρηματοπιστωτικής κρίσης, μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας/φερεγγυότητας και/ή για την ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης. Τυχόν κρατική στήριξη αυτής της μορφής, σε περίπτωση που χορηγηθεί, θα πρέπει προηγουμένως να εγκριθεί με βάση τους κανόνες της ΕΕ σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις. Το δεύτερο νομοσχέδιο προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητου ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Οι προαναφερθείσες κανονιστικές και νομικές μεταβολές είναι χρήσιμες, καθώς συμβάλλουν ουσιαστικά στην ενίσχυση του πλαισίου προληπτικής εποπτείας των τραπεζών. Παρόλα αυτά, επιβάλλεται να ενισχυθεί η εποπτεία των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία κατέχουν το 40% περίπου του συνόλου των εγχώριων καταθέσεων.

Πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση

Η κυβέρνηση κατήρτισε χρηματοδοτικό μηχανισμό με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) σε χρηματοδότηση, μέσω της χορήγησης εγγυήσεων για την τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας απασχόλησης στην Κύπρο. Η ενέργεια αυτή αποτελεί απόκριση στις ανησυχίες που έχουν εκφραστεί από κύπριους επιχειρηματίες για το ότι οι όροι δανειοδότησης αποτελούν μείζονα πρόκληση, καθώς τα επιτόκια προσεγγίζουν επί του παρόντος το 8% (πράγμα που υποδηλώνει πολύ μεγάλη αναθεώρηση επί το αυστηρότερο των προϋποθέσεων χορήγησης δανείων), ενώ οι τράπεζες απαιτούν από τους δανειολήπτες εξασφάλιση του δανείου κατά 140%. Ο εν λόγω μηχανισμός θα περιλαμβάνει ένα Καταπιστευματικό

Ταμείο, που θα τελεί υπό τη διαχείριση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ETE) και θα έχει ομοιότητες με την πρωτοβουλία JEREMIE («Κοινοί ευρωπαϊκοί πόροι για τις μικροεπιχειρήσεις και τις μεσαίες επιχειρήσεις»). Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή των μηχανισμών της πρωτοβουλίας JEREMIE, εκτιμάται ότι ολόκληρο το ποσό των 20 εκατ. ευρώ που προβλέπεται στο πλαίσιο του «Χρηματοδοτούμενου προϊόντος επιμερισμού κινδύνων» θα έχει καταβληθεί σε ΜΜΕ έως τα μέσα του 2012. Εν τω μεταξύ, η εφαρμογή του «Προϊόντος εγγυήσεων χαρτοφυλακίου πρωτεύουσας ζήτησης» αποδεικνύεται περισσότερο προβληματική, λόγω της περιορισμένης ζήτησης, η οποία οφείλεται στις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες, που δεν ευνοούν την επέκταση των επιχειρήσεων ούτε τη σύσταση νέων.

3.3. Αγορά εργασίας, εκπαίδευση και κοινωνικές πολιτικές

Πολιτικές για την αγορά εργασίας

Η κρίση είχε δυσμενείς συνέπειες για την κυπριακή αγορά εργασίας, αυξάνοντας το ποσοστό ανεργίας. Η υποτονική οικονομική δραστηριότητα μετρίασε τη δημιουργία θέσεων εργασίας, προκαλώντας μεγάλη αύξηση της ανεργίας των νέων, ενώ οι προσπάθειες για την περαιτέρω προσαρμογή των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας δεν ήταν αρκούντως φιλόδοξες και στερούνταν κατεπείγοντος χαρακτήρα. Στην αγορά εργασίας της Κύπρου, είναι απαραίτητο να αντιμετωπισθούν τρεις συγκεκριμένες προκλήσεις: (i) διασφάλιση του ότι το σύστημα προσαρμογής των μισθών είναι ικανό να οδηγήσει σε ανάκτηση και διατήρηση της ανταγωνιστικότητας· (ii) διευκόλυνση της μετάβασης από το σχολείο στην εργασία, ιδίως με την ενίσχυση της παροχής δεξιοτήτων με επαγγελματικό προσανατολισμό στη δευτεροβάθμια, μεταδευτεροβάθμια και ανώτερη εκπαίδευση, χάρη σε έναν συνδυασμό εκπαίδευσης στις αίθουσες διδασκαλίας και επιτόπιας επαγγελματικής κατάρτισης· (iii) αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης που παρέχουν οι δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας, μέσω κατάλληλων μέτρων πολιτικής, περιλαμβανομένων εκείνων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της επανακατάρτισης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού (ιδίως όσον αφορά τους εργαζομένους με χαμηλή εξειδίκευση, τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας και τις μειονεκτούσες κατηγορίες εργαζομένων). Οι προκλήσεις αυτές επισημαίνονται στις ΕΧΣ του Ιουνίου 2011 σχετικά με την Κύπρο. Εξάλλου, μια νέα εξέλιξη η οποία συνεπάγεται δυσκολίες συνίσταται στο γεγονός ότι, το 2011, κατεγράφη στην Κύπρο μία από τις μεγαλύτερες αυξήσεις της ανεργίας των νέων σε ετήσια βάση σε επίπεδο ΕΕ.

Η αύξηση των μισθών αναμένεται να μετριασθεί λόγω των δυσμενών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά εργασίας, σε συνδυασμό με τη συγκράτηση των μισθών στον δημόσιο τομέα ως αποτέλεσμα της προσπάθειας δημοσιονομικής εξυγίανσης, που αναμένεται να συμπαρασύρει και τους μισθούς στον ιδιωτικό τομέα. Ειδικότερα, τον Δεκέμβριο του 2011, η Κύπρος θέσπισε σειρά μέτρων με στόχο τη συγκράτηση των μισθών στον δημόσιο τομέα· ένα από τα μέτρα αυτά ήταν το διετούς διάρκειας πάγωμα των αποδοχών στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, το οποίο επηρεάζει, μεταξύ άλλων, τις αυξήσεις των αποδοχών που αποτελούν συνάρτηση του πληθωρισμού (βοήθημα αξιοπρεπούς διαβίωσης — ΒΑΔ) και τις αυξήσεις που συνδέονται με την αρχαιότητα. Εμπειρικά στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μια προσωρινή απενεργοποίηση του συστήματος του ΒΑΔ παρατηρείται επί του παρόντος και στον ιδιωτικό τομέα, αν και τούτο υπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε εργοδότη. Συγχρόνως, η κυβέρνηση και οι κοινωνικοί εταίροι συμφώνησαν να ξεκινήσουν διάλογο με στόχο την αναθεώρηση του συστήματος του ΒΑΔ έως τα τέλη Ιουνίου του 2012. Καίτοι οι

προαναφερθείσες εξελίξεις συνιστούν τα πρώτα βήματα προς τη σωστή κατεύθυνση ενόψει της ανάκτησης και διατήρησης της ανταγωνιστικότητας από την Κύπρο, η χρησιμότητα και η αξιοπιστία τους εξαρτώνται σε καθοριστικό βαθμό από τον βαθμό φιλοδοξίας και εφαρμογής της τελικής έκβασης του κοινωνικού διαλόγου που διεξάγεται σήμερα σε σχέση με τη μεταρρύθμιση του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών.

Με σκοπό να αντιμετωπισθεί η πρόκληση πολιτικής που συνίσταται στην περαιτέρω προσαρμογή του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης στην αγορά εργασίας και στις δεξιότητες που είναι απαραίτητες, ελήφθη σειρά θετικών μέτρων. Ειδικότερα, τον Σεπτέμβριο του 2011, δρομολογήθηκε η σταδιακή εισαγωγή νέων προγραμμάτων σχολικής εκπαίδευσης από το δημοτικό μέχρι το πρώτο έτος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με έμφαση στην ανάπτυξη καίριων δεξιοτήτων. Εξάλλου, η φάση ανάπτυξης του νέου συστήματος μαθητείας προχωράει κανονικά, ενώ η πλέον πρόσφατη δέσμευση την οποία ανέλαβαν οι εθνικές αρχές είναι να τεθεί το σύστημα αυτό σε λειτουργία τον Οκτώβριο του 2012, αντί του Φεβρουαρίου του 2012, που προβλεπόταν σύμφωνα με τον αρχικό προγραμματισμό. Από την άλλη πλευρά, το υπουργικό συμβούλιο ενέκρινε τη σχεδιαζόμενη ίδρυση τεσσάρων ινστιτούτων μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης τον Σεπτέμβριο του 2012. Η συγκρότηση και η θέση σε λειτουργία συστήματος επαγγελματικών προσόντων προχωρούν κανονικά, με την έως τώρα επεξεργασία 67 προτύπων για μια σειρά επαγγελμάτων προτεραιότητας.

Επίσης, η Κύπρος εξακολούθησε να εφαρμόζει μέτρα με στόχο τη βελτίωση της απασχολησιμότητας των ανέργων και των μη ενεργών ατόμων, καθώς και των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα μέτρα αυτά επικεντρώνονται στην παροχή κατάρτισης και εργασιακής πείρας, προσφέροντας δυνατότητες τοποθέτησης σε θέσεις εργασίας και επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς επίσης παρέχοντας στις επιχειρήσεις κίνητρα για την πρόσληψη ανέργων και άλλων ευάλωτων ατόμων. Οι περίοδοι άσκησης σε επιχειρήσεις έχουν καθοριστική σημασία για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ του χώρου της εκπαίδευσης και του χώρου της εργασίας. Εξάλλου, ήδη εκπονείται σχέδιο δράσης για την προώθηση των «πράσινων» δεξιοτήτων, τόσο για άτομα που εργάζονται όσο και για ανέργους. Η Κύπρος εφαρμόζει επίσης ορισμένα καθεστώτα για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας των γυναικών και των νέων, και σχεδιάζει μάλιστα να θεσπίσει ένα νέο καθεστώς για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας. Τα προαναφερθέντα μέτρα είναι μεν χρήσιμα, αλλά όχι αρκούντως φιλόδοξα, ιδίως αν λάβει κανείς υπόψη την ογκούμενη ανεργία των νέων και τη δομική ανεργία η οποία είναι απόρροια της κατάρτησης θέσεων εργασίας χαμηλής και μεσαίας εξειδίκευσης στους κλάδους των κατασκευών και του εμπορίου. Είναι αναγκαία η επέκταση των μέτρων στήριξης υπέρ των νέων, με την πλήρη αξιοποίηση των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ, την απόδοση βαρύτητας στην παροχή περισσότερων ευκαιριών μάθησης στον χώρο εργασίας, την εκμάθηση επιχειρηματικών δεξιοτήτων και την προώθηση της αυτοαπασχόλησης. Επιπλέον προσπάθειες απαιτούνται επίσης για την αναβάθμιση του φάσματος δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, προκειμένου να διευκολυνθούν οι αναγκαίες μεταβάσεις στην αγορά εργασίας, με την απόδοση ιδιαίτερης έμφασης στις κατηγορίες οι οποίες εμφανίζουν χαμηλό ποσοστό συμμετοχής σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης (π.χ. εργαζόμενοι χαμηλής εξειδίκευσης, άνεργοι και εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας). Η διασφάλιση κατάλληλης επιχειρησιακής ετοιμότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης έχει καθοριστική σημασία για την αποτελεσματική εφαρμογή των ανωτέρω μέτρων με σκοπό μια ενεργό αγορά εργασίας.

Επιπλέον των εν λόγω προσπαθειών για τη βελτίωση της προσφοράς δεξιοτήτων, θα είναι αναγκαίες βελτιώσεις στο σκέλος της ζήτησης μέσω νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, καινοτομίας και ανάπτυξης. Ειδικότερα, είναι σκόπιμο να υπάρξει προώθηση μέτρων πολιτικής με στόχο την αξιοποίηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης που παρέχουν οι δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας (επιχειρηματικές υπηρεσίες, τομείς υγείας και κοινωνικής μέριμνας, ψηφιακή οικονομία, «πράσινες» θέσεις απασχόλησης). Τούτο, με τη σειρά του, θα καταστήσει ελκυστικότερη την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στους τομείς στους οποίους ενδέχεται δυνητικά να υπάρξει αυξανόμενη ζήτηση για νέες δεξιότητες. Θα πρέπει επίσης να δοθεί η δέουσα προτεραιότητα στην έγκαιρη απόκτηση των δεξιοτήτων που είναι πιθανό να απαιτηθούν για την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων φυσικού αερίου που ανακαλύφθηκαν πρόσφατα.

Στην Κύπρο, η αναλογία των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που εργάζονται είναι σαφώς μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της ΕΕ και, μάλιστα, η αναλογία αυτή αυξάνεται σταθερά κατά την τελευταία δεκαετία. Οι γυναίκες τείνουν να αποχωρούν πολύ ενωρίτερα από την αγορά εργασίας σε σύγκριση με τους άνδρες. Δεν υπάρχει στρατηγική ενεργού γήρανσης η οποία να παρέχει κίνητρα ή να εξαλείφει τα αντικίνητρα για την παράταση του επαγγελματικού βίου των πολιτών. Το συνταξιοδοτικό καθεστώς που ισχύει στον δημόσιο τομέα επιτρέπει την πρόωρη συνταξιοδότηση από την ηλικία των 55 ετών χωρίς αναλογιστική μείωση των παροχών.

Κοινωνικές πολιτικές

Η Κύπρος αντιμετωπίζει προκλήσεις για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης διατηρησιμότητας των δημόσιων οικονομικών, ιδίως στον τομέα των συντάξεων, και οι προκλήσεις αυτές έχουν διευθετηθεί μόνον εν μέρει. Καίτοι έχει θεσπισθεί σειρά μέτρων για τη βελτίωση της βιωσιμότητας του συστήματος συντάξεων, δεν έχει καταστρωθεί ακόμη μια σφαιρική μεταρρύθμιση του συστήματος αυτού. Η Κύπρος έχει θέσει σε εφαρμογή δύο σημαντικά διαρθρωτικού χαρακτήρα μέτρα: θεσμοθέτηση των εισφορών από μέρους των εργαζομένων του δημόσιου τομέα για τις κρατικές συντάξεις τις οποίες δικαιούνται, και υπαγωγή στο ταμείο κοινωνικής ασφάλισης των νεοπροσλαμβανόμενων στον δημόσιο τομέα, με κατάργηση των επαγγελματικών συντάξεων. Μολονότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν είναι χρήσιμα και αξιόπιστα, οι σχετικές ενέργειες της Κύπρου δεν είναι αρκούντως φιλόδοξες· είναι σημαντικό να διερευνηθούν οι δυνατότητες θέσπισης περισσότερο φιλόδοξων μέτρων τα οποία να διασφαλίζουν, σε βάθος χρόνου, τη βιωσιμότητα και επάρκεια του συστήματος και να το καθιστούν ακόμη δικαιότερο. Η Κύπρος δεν αύξησε μεν την ηλικία συνταξιοδότησης, αλλά θέσπισε τα προαναφερθέντα μέτρα, τα οποία, σύμφωνα με τις κυπριακές αρχές, έχουν σημαντικό αντίκτυπο για την κατάσταση των δημόσιων οικονομικών. Η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης και η σύνδεσή της με το προσδόκιμο ζωής θα παρείχαν τη δυνατότητα μεγαλύτερης δικαιοσύνης, υπό την έννοια της ευθυγράμμισης της ηλικίας συνταξιοδότησης που προβλέπεται στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Μια τέτοια μεταβολή θα μπορούσε επίσης να αξιοποιηθεί για τη διευθέτηση των ζητημάτων επάρκειας μεσομακροπρόθεσμα.

Σε ό,τι αφορά τη φτώχεια μεταξύ των ηλικιωμένων, η Κύπρος έχει αντιμετωπίσει εν μέρει το υψηλό ποσοστό έκθεσης των ατόμων αυτών στον κίνδυνο φτώχειας. Το 2010, το 41,2% του πληθυσμού της Κύπρου ηλικίας 65 ετών και άνω εξακολουθούσε να είναι εκτεθειμένο στον κίνδυνο φτώχειας· πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ. Για να αντιμετωπισθεί ο υψηλός βαθμός έκθεσης των ηλικιωμένων στον κίνδυνο φτώχειας, συνεχίζεται η καταβολή βοηθήματος, με κριτήριο την οικονομική κατάσταση, στα νοικοκυριά συνταξιούχων χαμηλού εισοδήματος. Υπάρχουν σχέδια για τη σταδιακή κατάργηση του συστήματος χορήγησης βοηθημάτων εκ παραλλήλου με την ωρίμανση

του συνταξιοδοτικού συστήματος. Καθιερώθηκε, επίσης, ένα ειδικό βοήθημα για τα νοικοκυριά συνταξιούχων χαμηλού εισοδήματος προς αντιστάθμιση της αύξησης του ΦΠΑ που βαρύνει τα τρόφιμα και τα φαρμακευτικά προϊόντα. Τα μέτρα που θεσπίστηκαν εν προκειμένω είναι χρήσιμα, αξιόπιστα και προς τη σωστή κατεύθυνση. Παρόλα αυτά, λαμβανομένου υπόψη ότι τα ποσοστά φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων παραμένουν υψηλά, δεν έχει εκλείψει η πρόκληση όσον αφορά τη βελτίωση της βραχυπρόθεσμης επάρκειας του εισοδήματος για σημαντική αναλογία του πληθυσμού μεγάλης ηλικίας. Η εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση έχει σημασία για την καταγραφή της αποτελεσματικότητας των θεσπισθέντων μέτρων για τη μείωση της φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων.

Σε ό,τι αφορά το σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, δεν έχει καταγραφεί πρόοδος προς την κατεύθυνση της υλοποίησης εθνικού συστήματος ασφάλισης υγείας (με εξαίρεση κάποια πρόοδο σε σχέση με την επιχειρησιακή σχεδίαση της χρηματοδοτικής παραμέτρου του νέου εθνικού συστήματος ασφάλισης υγείας), το οποίο θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων αναποτελεσματικότητας και ανισότητας. Η παροχή και η χρηματοδότηση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης είναι κατακερματισμένη μεταξύ των κρατικών και των ιδιωτικών - και εν πολλοίς μη υποκείμενων σε κανονιστικές ρυθμίσεις - παρόχων υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Το τρέχον σύστημα έχει οδηγήσει σε άνιση κατανομή υπηρεσιών και σε ανισότητες όσον αφορά την πρόσβαση σε φροντίδα. Πέραν αυτού, η ικανότητα παροχής φροντίδας και η ποιοτική της στάθμη σε μεγάλο βαθμό δεν υπόκεινται σε κανονιστικές ρυθμίσεις. Δεν προβλέπεται καθολική κάλυψη υγείας. Επί του παρόντος, το 85% περίπου του πληθυσμού δικαιούται δημόσια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, είτε δωρεάν είτε έναντι μειωμένου κόστους. Παρόλα αυτά, μόνον το 40% του πληθυσμού κάνει όντως χρήση των δημόσιων υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, με κύριο αίτιο τις αναποτελεσματικότητες που υπάρχουν και τους μεγάλους χρόνους αναμονής. Κατά συνέπεια, η πλειονότητα των δικαιούχων καταφεύγει σε ιδιωτικές υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και επωμίζεται το σύνολο της σχετικής δαπάνης. Επομένως, τα δύο τρίτα περίπου της συνολικής δαπάνης για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Κύπρο καλύπτονται από τον ιδιωτικό τομέα. Το ποσό αυτό ισοδυναμεί με το 3,4 % του ΑΕΠ, το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό σε ολόκληρη την ΕΕ, μετά την Ελλάδα.

Επιπροσθέτως, η δαπάνη για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς. Τούτο οφείλεται πιθανόν στο ότι οι κρατικές αρχές ασκούν περιορισμένο έλεγχο επί των τιμολογίων των υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Η έλλειψη ολοκληρωμένου και ομοιογενούς εθνικού συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης συνεπάγεται σπατάλη πόρων, προκαλεί αλληλεπικαλύψεις και μη ορθολογική κατανομή υπηρεσιών και εγκαταστάσεων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, και έχει ως συνέπεια τη χαμηλή ποιοτική στάθμη των υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες. Πέραν αυτού, η εφαρμογή της οδηγίας για την εφαρμογή των δικαιωμάτων των ασθενών στη διασυνοριακή υγειονομική περίθαλψη, η οποία θα πρέπει να μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία μέχρι τον Οκτώβριο του 2013, απαιτεί από τα κράτη μέλη να βελτιώσουν τη διαφάνεια και είτε να εφαρμόζουν τα υφιστάμενα δημόσια τιμολόγια στους ασθενείς από άλλα κράτη μέλη (κατά τρόπο που δεν συνεπάγεται διακριτική μεταχείριση) είτε, αν δεν υπάρχουν επίσημες τιμές, να συγκροτήσουν έναν αντικειμενικό και απαλλαγμένο από διακριτική μεταχείριση μηχανισμό για την τιμολόγηση των υπηρεσιών υγείας. Το εθνικό σύστημα ασφάλισης υγείας θα πρέπει να προάγει την καθολική κάλυψη, την ίση μεταχείριση και τη βιωσιμότητα. Το νέο σύστημα είναι σκόπιμο να επιτρέπει την ορθολογική παροχή υπηρεσιών, πράγμα που θα οδηγήσει στην αποφυγή αλληλεπικαλύψεων και σπατάλης πόρων. Έως τώρα, δεν έχει υποβληθεί σαφές χρονοδιάγραμμα για τη συγκρότηση του εθνικού συστήματος ασφάλισης υγείας, με

αποτέλεσμα να τίθεται εν αμφιβόλω η πολιτική βούληση για την υλοποίησή του. Συγχρόνως, το γεγονός αυτό εγκυμονεί κινδύνους για τον μακροπρόθεσμο έλεγχο και τη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Κατά επόμενα έτη, η δημόσια δαπάνη για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αναμένεται να εξακολουθήσει να αυξάνεται σε βαθμό υψηλότερο από το ονομαστικό ΑΕΠ, με συνέπεια να καθίσταται επιτακτικότερη η μεταρρύθμιση του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ιδίως αν ληφθεί υπόψη ότι οι ηλικιωμένοι διατρέχουν μεγάλο κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού. Παράλληλα, υφίστανται επίσης προκλήσεις πολιτικής σε σχέση με την παροχή και τα πρότυπα ποιότητας της μακροχρόνιας φροντίδας. Οι διαβουλεύσεις σχετικά με τη μεταρρύθμιση του συστήματος μακροχρόνιας φροντίδας συνεχίζονται.

Σε μια περίοδο αύξησης της ανεργίας και ενίσχυσης των πιέσεων επί του προϋπολογισμού κοινωνικής προστασίας, έχει σημειωθεί αύξηση του πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε τα σχέδιά της για τον εξορθολογισμό των κοινωνικών παροχών με την καθιέρωση κριτηρίων που στηρίζονται στο εισόδημα και στην οικονομική επιφάνεια. Με τον τρόπο αυτό αναμένεται να βελτιωθεί η στοχοθέτηση των παροχών. Βάσει αυτού του σκεπτικού, τροποποιήθηκε η νομοθεσία η οποία διέπει το επίδομα τέκνου και το σπουδαστικό βοήθημα. Πρόκειται για βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Απαιτείται εκ του σύνεγγυς παρακολούθηση για να διασφαλισθεί ότι τα εν λόγω μέτρα θα παραγάγουν τον σκοπούμενο αντίκτυπο. Η κυβέρνηση σχεδιάζει επίσης να αναμορφώσει τη νομοθεσία περί κρατικών βοηθημάτων προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι στρεβλώσεις του τρέχοντος συστήματος. Προς το παρόν, δεν υπάρχουν κατάλληλα μέτρα για την ενεργοποίηση των δικαιούχων κρατικών βοηθημάτων, οι οποίοι, αντ' αυτού, κινδυνεύουν να παγιδευθούν εντός του συστήματος παροχών.

Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπισθεί το μεγάλο ποσοστό φτώχειας μεταξύ των γονέων μονογονεϊκών οικογενειών που συντηρούν παιδιά, η Κύπρος καθιέρωσε βοήθημα σε μετρητά για τα μονογονεϊκά νοικοκυριά, το ύψος του οποίου εξαρτάται από το εισόδημα και την οικονομική επιφάνεια. Παρόλα αυτά, το εν λόγω βοήθημα σε μετρητά δεν συνδέεται με μέτρα ενεργοποίησης που να απευθύνονται ειδικά σε άνεργους/ανενεργούς γονείς μονογονεϊκών οικογενειών. Επιπλέον, η αναλογία των ανύπανδρων ατόμων που αποχωρούν από έμμισθη απασχόληση όταν το νοικοκυριό αποκτήσει κάποιο παιδί δεν είναι διόλου αμελητέα. Το στοιχείο αυτό μπορεί να αποδοθεί στην περιορισμένη διαθεσιμότητα ευέλικτων μορφών απασχόλησης στην Κύπρο και στο σχετικά υψηλό κόστος της παιδικής φροντίδας.

Επομένως, υπάρχουν περιθώρια για τη θέσπιση ή την ενίσχυση μέτρων ενεργοποίησης των γονέων μονογονεϊκών οικογενειών και των δικαιούχων κρατικών βοηθημάτων. Τα εν λόγω μέτρα πρέπει να περιλαμβάνουν εξατομικευμένη ψυχολογική υποστήριξη και κατανόηση των συνθηκών που επικρατούν στην αγορά εργασίας. Είναι αναγκαίο να καταστούν επαρκώς διαθέσιμες ευέλικτες μορφές απασχόλησης, και πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την κάλυψη των αναγκών παροχής φροντίδας σε συντηρούμενα άτομα.

3.4. Διαρθρωτικά μέτρα για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα

Η Κύπρος είναι μια μικρή, ανοικτή, νησιωτική και προσανατολισμένη στις υπηρεσίες οικονομία, η οποία απαρτίζεται από πολύ μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις παροχής

υπηρεσιών. Το μικρό μέγεθος της οικονομίας περιστελλεί το φάσμα διαφοροποίησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και οδηγεί σε μεγαλύτερο βαθμό εμπορικής εξειδίκευσης, ο οποίος με τη σειρά του επαυξάνει την έκθεση της οικονομίας σε εξωτερικούς κλυδωνισμούς. Όπως είναι προφανές, το δυσμενές εξωτερικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση, έπληξε την κυπριακή οικονομία (αν και με κάποια χρονική υστέρηση), επιβαρύνοντας σε μεγάλο βαθμό την οικονομική ανάπτυξη, η οποία κατά την τελευταία διετία συρρικνώθηκε, ενώ οι ανισοροπίες που είχαν συσσωρευθεί κατά τα προηγούμενα έτη ήλθαν στην επιφάνεια.

Σε μια προσπάθεια ενίσχυσης του αναπτυξιακού δυναμικού της χώρας, της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας, η κυβέρνηση εκπόνησε μια ευρέως φάσματος δέσμη μέτρων, η οποία εγκρίθηκε από το υπουργικό συμβούλιο και αποτελείται από μέτρα για τη στήριξη της απασχόλησης, θεσμικές ρυθμίσεις για την προσέλκυση δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και μέτρα για την αναβάθμιση του ρόλου της Κύπρου ως διεθνούς επιχειρηματικού και χρηματοπιστωτικού κέντρου το οποίο παρέχει υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας. Τα μέτρα αυτά προορίζονται να αποτελέσουν μια άμεση απόκριση στη συρρίκνωση της οικονομίας σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης βρίσκονται σε πλήρη εφαρμογή.

Σε ό,τι αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον, η Κύπρος κατείχε την 37^η θέση μεταξύ 183 οικονομιών το 2011¹⁰. Παρόλα αυτά, δεν έχει καλές επιδόσεις σε μια σειρά υποτομέων, όπως η διεκπεραίωση των οικοδομικών αδειών (75^η θέση) και η καταχώριση της ιδιοκτησίας (66^η θέση). Εξάλλου, ισχύουν εντονότατοι περιορισμοί σε βασικούς κλάδους μεταφορών από την άποψη των ωραρίων εργασίας (π.χ. στους λιμένες και τους αποθηκευτικούς χώρους). Το κόστος της έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι σχετικά υψηλό, ενώ η διαδικασία που ισχύει για την αναγκαστική εκτέλεση συμβάσεων ενδείκνυται να συντομευθεί.

Σε ό,τι αφορά τον τομέα των υπηρεσιών, η Κύπρος μετέφερε την οδηγία σχετικά με τις υπηρεσίες με τη θέσπιση οριζόντιου νόμου, ο οποίος συνοδεύεται από μια σειρά τροποποιητικών νόμων και κανονισμών κατά κλάδους. Ωστόσο, σε ορισμένους κλάδους όπως το λιαν εμπόριο, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες κατασκευών, εξακολουθεί να εκκρεμεί η κατάρτιση κλαδικής νομοθεσίας και η υποβολή συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος για τη θέσπισή της. Ορισμένα άλλα ζητήματα αφορούν τις νομοθετικώς ρυθμιζόμενες επαγγελματικές υπηρεσίες για τις οποίες ισχύουν προκαθορισμένες τιμές (π.χ. δικηγόροι και αρχιτέκτονες): οι υπηρεσίες αυτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε μια πλειάδα συμβατικών και νομικών πράξεων στις οποίες μετέχουν επιχειρήσεις (και πολίτες), και η βελτίωση της ποιοτικής τους στάθμης και η μείωση του κόστους τους θα μπορούσαν να έχουν πολλαπλασιαστικό αντίκτυπο στην οικονομία μεσοπρόθεσμα. Σε ό,τι αφορά την απαίτηση βάσει της οποίας η οδηγία σχετικά με τις υπηρεσίες αφήνει στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους το ζήτημα του εξορθολογισμού του κανονιστικού περιβάλλοντος, υφίστανται ποσοτικοί ή εδαφικοί περιορισμοί στον κλάδο του τουρισμού και στον κλάδο των τροφίμων και ποτών. Και στον κλάδο της εκπαίδευσης, έχουν διατηρηθεί σε ισχύ απαιτήσεις σχετικά με το νομικό καθεστώς και την κατοχή μετοχών. Η Κύπρος κατατάσσεται σε καλή θέση σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ (152 νομοθετικώς ρυθμιζόμενα επαγγέλματα) όσον αφορά τη νομοθετική ρύθμιση των επαγγελματικών υπηρεσιών. Η χώρα έχει κοινοποιήσει στην Επιτροπή 90 νομοθετικώς ρυθμιζόμενα επαγγέλματα (60% στον

¹⁰ Doing Business in a More Transparent World: Cyprus, Παγκόσμια Τράπεζα, 2012.

τομέα της υγείας, 15% στον τομέα των μεταφορών, 15% στον τομέα των κατασκευών και της βιομηχανίας). Εκ των 90 νομοθετικώς ρυθμιζόμενων επαγγελματιών στην Κύπρο, μόνο τέσσερα αφορούν τις επαγγελματικές υπηρεσίες.

Με σκοπό την αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες, συγκροτήθηκε η «Υπηρεσία μίας στάσης» (ΥΜΣ, «Point of Single Contact» ή PSC στα αγγλικά) μέσω της αναβάθμισης και επέκτασης της «Μονοαπευθυντικής θυρίδας» (One-Stop Shop). Η ΥΜΣ παρέχει καλό επίπεδο πληροφόρησης σχετικά με τις διαδικασίες και τις διατυπώσεις, η δε διάρθρωση της δικτυακής πύλης είναι ικανοποιητική. Παρόλα αυτά, η ΥΜΣ δεν συγκεντρώνει καλή βαθμολογία σε ό,τι αφορά την επιγραμμική διεκπεραίωση των διαδικασιών. Ναι μεν γίνονται δεκτές ηλεκτρονικές ταυτότητες (e-ID) προερχόμενες από ορισμένα κράτη μέλη, αλλά η δυνατότητα χρήσης του εν λόγω συστήματος δεν παρέχεται στους κύριους υπηκόους, δεδομένου ότι επί του παρόντος δεν εκδίδονται ηλεκτρονικές ταυτότητες στην Κύπρο. Μέσω του προσωπικού χώρου που είναι διαθέσιμος στη δικτυακή πύλη της ΥΜΣ, οι καταχωρημένοι πάροχοι υπηρεσιών διαφόρων κλάδων έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν επιγραμμικώς έντυπα αίτησης (με την απευθείας εισαγωγή δεδομένων), να επισυνάπτουν τα αναγκαία δικαιολογητικά και να υπογράψουν ηλεκτρονικά τον φάκελο της αίτησης.

Στην Κύπρο, η δαπάνη για E&A ισοδυναμεί με το 0,5% του ΑΕΠ, ποσοστό που να μεν συμβαδίζει με τις εθνικές δεσμεύσεις της χώρας στο πλαίσιο της στρατηγικής «ΕΕ 2020», αλλά απέχει πολύ από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,0%). Προκειμένου για τις πολιτικές σχετικά με την E&A και την καινοτομία, δεν έχει υλοποιηθεί επί του παρόντος το εξαγγελθέν νέο εθνικό σχέδιο για την έρευνα και την καινοτομία. Ο ρόλος της επιχειρηματικής κοινότητας στην καινοτομία παραμένει αμελητέος, πράγμα που οφείλεται εν μέρει στη διάρθρωση του παραγωγικού τομέα (επιχειρήσεις μικρού μεγέθους σε παραδοσιακούς κλάδους) και εν μέρει στην ανεπάρκεια των διαδικασιών διαβούλευσης, η οποία δυσχεραίνει την πλήρη συμμετοχή των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες ΕΤΑΚ. Το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού της Κύπρου επικεντρώνεται στον προσδιορισμό και την προώθηση μιας ευρύτερης στρατηγικής για την έρευνα και την καινοτομία η οποία να μην περιορίζεται στις μεταποιητικές επιχειρήσεις, αλλά να καλύπτει επίσης τις υπηρεσίες, έναν τομέα στον οποίον η Κύπρος κατέχει ισχυρή θέση. Έμφαση αποδίδεται επίσης στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και κέντρων έρευνας, με την κατάλληλη στοχοθέτηση μέτρων της πολιτικής καινοτομίας. Επί του παρόντος, οι προτεραιότητες πολιτικής βασίζονται σε παραδοσιακού τύπου καθεστώτα στο πλαίσιο των οποίων παρέχεται άμεσα χρηματοδότηση. Ένας τέτοιος μηχανισμός χρηματοδότησης τελεί σήμερα υπό επεξεργασία και έχει ως σκοπό να ενθαρρυνθούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (οι οποίες δεν επενδύουν σε επαρκή βαθμό στην έρευνα και την καινοτομία) να αναπτύξουν και να θέσουν στην αγορά καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, είτε στους κόλπους της εκάστοτε επιχείρησης είτε σε συνεργασία με ερευνητικούς φορείς ή άλλες επιχειρήσεις. Ο δημόσιος τομέας, ο οποίος αναθέτει προεμπορικές δημόσιες συμβάσεις, αναμένεται να κληθεί να διαδραματίσει ενεργό ρόλο και να ηγηθεί της ανάπτυξης τεχνολογικά καινοτόμων λύσεων για την κάλυψη των ειδικών του αναγκών.

Οι υποδομές μεταφορών στην Κύπρο (δια ξηράς, θαλάσσης και αέρος) θεωρείται γενικά ότι είναι σχετικά καλής ποιότητας. Παρόλα αυτά, η έλλειψη εναλλακτικών λύσεων σε σχέση με τα ιδιωτικά αυτοκίνητα για τις μετακινήσεις εντός της χώρας, σε συνδυασμό με τη σχετικά χαμηλή φορολόγηση των καυσίμων, επαυξάνει την εξάρτηση από εισαγόμενα προϊόντα πετρελαίου, καθώς και την ευαισθησία της οικονομίας σε μεταβολές των τιμών

του πετρελαίου. Εκτός αυτού, έχει σοβαρό αντίκτυπο στην κυκλοφοριακή συμφόρηση και στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Δεδομένου ότι οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν το ήμισυ και πλέον των συνολικών εκπομπών CO₂ από δραστηριότητες οι οποίες δεν υπάγονται στο σύστημα εμπορίας εκπομπών, η αντιστροφή της τάσης όσον αφορά τις εκπομπές CO₂ από τον τομέα των μεταφορών έχει καθοριστική σημασία για να μπορέσει η Κύπρος να επιτύχει τον σχετικό στόχο που έχει θέσει για το 2020 (ήτοι μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 5% έως το 2020). Με βάση τα τελευταία στοιχεία, οι περιβαλλοντικές επιδόσεις των μεταφορών δεν παρουσίασαν βελτίωση κατά τα πρόσφατα έτη.

Η Κύπρος ενέκρινε την «Ψηφιακή στρατηγική» της στις 8 Φεβρουαρίου 2012, με στόχο τη μετάβαση της χώρας στην ψηφιακή εποχή, κυρίως μέσω της επίτευξης πλήρους ευρυζωνικής κάλυψης, της μείωσης του παθητικού κόστους του δικτύου υποδομής και της εκχώρησης ραδιοφάσματος για ασύρματα δίκτυα τα οποία μπορούν δυνητικά να στηρίξουν την ευρυζωνική πρόσβαση υψηλής ταχύτητας. Παρά το γεγονός ότι η Κύπρος έχει σχεδόν επιτύχει τον στόχο της ευρυζωνικής κάλυψης κατά 100% και παρά τη σημαντική αύξηση των ευρυζωνικών ταχυτήτων, εξακολουθεί να βρίσκεται σε νηπιακό στάδιο όσον αφορά την ανάπτυξη δικτύων πρόσβασης νέας γενιάς (μόνον το 7,3% των γραμμών παρέχει 10 Mbps τουλάχιστον). Εξακολουθεί να εκκρεμεί η υλοποίηση της ψηφιακής στρατηγικής της Κύπρου, η οποία περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την εκχώρηση επαρκούς ραδιοφάσματος σε υπηρεσίες ασύρματων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και την παρακίνηση των παρόχων ηλεκτρονικών επικοινωνιών να επενδύσουν σε υπερταχέα δίκτυα. Μολονότι η μετάβαση από την αναλογική στην ψηφιακή τεχνολογία ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο και τον Σεπτέμβριο του 2011, δεν υπάρχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την ελευθέρωση του ψηφιακού μερίσματος (ζώνη 1800 MHz) για τις ασύρματες ευρυζωνικές υπηρεσίες.

Επί του παρόντος, η Κύπρος δεν αναμένεται να επιτύχει τον στόχο για το κλίμα μέσω των υφιστάμενων μέτρων. Σύμφωνα με τις εξαμηνιαίες προβλέψεις του 2011, οι οποίες έχουν βάση τα υφιστάμενα μέτρα που έχουν υποβληθεί από τη χώρα, αναμένεται αύξηση των εκπομπών της Κύπρου κατά 8,4% (σε σύγκριση με το 2005) μέχρι το 2020, επίδοση που υπολείπεται κατά 13,4% (εκπομπές του έτους βάσης) σε σχέση με τον σχετικό στόχο. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος χωρίς προσφυγή σε δαπανηρούς μηχανισμούς ευελιξίας, η Κύπρος πρέπει, επομένως, να θεσπίσει και να εφαρμόσει αποτελεσματικά τις αναγκαίες πρόσθετες πολιτικές.

Στις ΥΧΣ που εκδόθηκαν τον Ιούνιο του 2011, αποδιδόταν έμφαση στην ανάγκη της Κύπρου να αυξήσει τη διαφοροποίηση του ενεργειακού της μίγματος, καθώς επίσης να επεκτείνει την προσφορά και χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η πρόσφατη ανακάλυψη φυσικού αερίου (τον Δεκέμβριο του 2011) στην αποκλειστική οικονομική ζώνη της Κύπρου είναι λίαν ελπιδοφόρα για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών, παρέχοντας στην Κύπρο τη δυνατότητα να θέσει τέλος στην υπέρμετρη εξάρτησή της από τις εισαγωγές πετρελαίου. Εντούτοις, η ενεργειακή απόδοση και η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα πρέπει να αποτελούν σημαντικές συνιστώσες της προσπάθειας για την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας στην Κύπρο και για την πραγματοποίηση προόδου προς την κατεύθυνση του στόχου για το κλίμα.

Βάσει του δεύτερου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση (ΕΣΔΕΑ), προβλέπονται επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις για τους κλάδους των κατοικιών, των υπηρεσιών και της βιομηχανίας με στόχο την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης, καθώς και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μεταξύ του 2011 και του 2020, αλλά είναι πιθανό να απαιτηθούν πρόσθετα μέτρα. Προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι, προς το παρόν, δεν λειτουργεί στην Κύπρο εταιρεία ενεργειακών υπηρεσιών (ΕΕΥ). Το

δεύτερο ΕΣΔΕΑ υπογραμμίζει τα περιθώρια που υπάρχουν για περαιτέρω εξοικονόμηση ενέργειας σε κτίρια και, συγχρόνως, προβλέπει την πραγματοποίηση επενδύσεων στις δημόσιες μεταφορές (το μέτρο αυτό είναι σε εξέλιξη), καθώς και την παροχή οικονομικών κινήτρων για τη χρήση αποδοτικότερων από την άποψη της κατανάλωσης καυσίμου οχημάτων (το μέτρο αυτό δεν έχει θεσπισθεί ακόμη επισήμως).

Η Κύπρος εμφανίζει καθυστέρηση σε σχέση με την εφαρμογή της τρίτης δέσμης μέτρων για τον τομέα της ενέργειας και δεν έχει κοινοποιήσει ακόμη τα σχετικά εθνικά μέτρα στην Επιτροπή (βρίσκονται σε εξέλιξη δύο διαδικασίες παράβασης). Μολονότι η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας είναι, από νομική άποψη, ανοικτή σε όλους τους μη οικιακούς πελάτες, δεν υπάρχουν εναλλακτικοί προμηθευτές πέραν της κατεστημένης Αρχής Ηλεκτρισμού Κύπρου (ΑΗΚ), η οποία είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και απολαμβάνει ντε φάκτο μονοπωλιακή θέση, παρά το γεγονός ότι οι τιμές καθορίζονται σε συνάρτηση με το κόστος από τη ρυθμιστική αρχή ενέργειας της Κύπρου (ΡΑΕΚ). Με βάση τον ισχύοντα νόμο σχετικά με την αγορά αερίου, παραχωρείται στη νεοσύστατη Δημόσια Επιχείρηση Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ) νόμιμο μονοπώλιο για χρονικό διάστημα 20 ετών, καθώς και το δικαίωμα στην ΑΗΚ να κατέχει ένα μέρος του μετοχικού της κεφαλαίου. Οι διατάξεις αυτές συνιστούν τεράστιο εμπόδιο για την ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής αγοράς ενέργειας, η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία εξαιτίας των προοπτικών που ανοίγονται με τα νέα κοιτάσματα αερίου στη νήσο.

Σε συμμόρφωση με την οδηγία πλαίσιο αριθ. 2000/60/ΕΚ για τα ύδατα, η Κύπρος θέσπισε το εθνικό της σχέδιο διαχείρισης ποταμών στις 9 Ιουνίου 2011. Το εν λόγω σχέδιο αξιολογείται επί του παρόντος από την Επιτροπή και ενδέχεται να απαιτήσει περαιτέρω παρακολούθηση με αντικείμενο την εφαρμογή του. Συμπεριλαμβάνει πολιτικές για τον καθορισμό των τιμών του νερού με βάση τις διατάξεις της οδηγίας και σε συμμόρφωση με τη σύσταση του Συμβουλίου. Επίσης περιλαμβάνει μέτρα για την αποδοτικότερη χρήση των υδάτινων πόρων και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών των υδάτινων οικοσυστημάτων, τα οποία θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων σχετικά με την αποδοτική χρήση των πόρων.

Ωστόσο, η Κύπρος δεν δημιουργεί ευκαιρίες για αύξηση της ανακύκλωσης και για τη μείωση του τρέχοντος ποσοστού των αποβλήτων που καταλήγουν σε χωματερές (80%), το οποίο αντιπροσωπεύει τον μεγαλύτερο όγκο αποτιθέμενων αποβλήτων κατά κεφαλή στην ΕΕ¹¹. Η αύξηση των παραγόμενων αποβλήτων και της απόθεσής τους σε χωματερές συνεπιφέρει αύξηση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τον κλάδο διαχείρισης αποβλήτων, ο οποίος ήταν υπεύθυνος για το 17,3% των συνολικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της Κύπρου¹² το 2011. Η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν ανταποκρίνεται στην αρχή της αποδοτικής χρήσης των πόρων και ενδέχεται να εμποδίσει την Κύπρο να επιτύχει τους στόχους της ΕΕ για την ανακύκλωση. Τα πολύ περιορισμένα οικονομικά καθεστώτα που ισχύουν σήμερα (π.χ. τέλη απόθεσης, συστήματα πληρωμής κατά την απόρριψη και καθιέρωση ευθύνης του παραγωγού¹³) δεν έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά, δεδομένου ότι τα ποσοστά ανακύκλωσης στην Κύπρο παραμένουν πολύ χαμηλά. Από μοντελοποίηση προκύπτει ότι, αν δεν ληφθούν μέτρα, η ποσότητα παραγωγής και απόθεσης αποβλήτων θα διπλασιασθεί¹⁴ έως το 2025, δυσχεραίνοντας την ανάπτυξη, δεδομένου ότι θα αποτελεί εμπόδιο για την ανάκτηση ενέργειας και την

¹¹<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/12/48&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

¹² Εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της Κύπρου, 2012.

¹³ Use of economic instrument, παράρτημα I, BioIntelligence Service, 2012.

¹⁴ Use of economic instrument, παράρτημα V, BioIntelligence Service, 2012.

αξιοποίηση δυνατοτήτων μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης.

3.5. Εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης

Η Κύπρος έχει ως σήμερα λάβει σημαντικά μέτρα για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και για την αύξηση της παραγωγικότητας και αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών. Ήδη λειτουργούν Κέντρα Εξυπηρέτησης του Πολίτη (ΚΕΠ), τα οποία παρέχουν στους πολίτες πάνω από 50 τύπους υπηρεσιών, που υπάγονται στην αρμοδιότητα έξι υπουργείων. Εξάλλου, το «Σύστημα εγγραφής εταιρειών μέσω διαδικτύου», το οποίο επιτρέπει την πλήρη επιγραμμική εγγραφή μιας εταιρείας, αναμένεται να δώσει εν μέρει λύση στο πρόβλημα του κόστους της σύστασης μιας επιχείρησης στην Κύπρο, το οποίο είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Επιπλέον, το σύστημα ηλεκτρονικής ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων επιτρέπει την ηλεκτρονική διεξαγωγή των διαγωνισμών για την ανάθεση δημόσιων συμβάσεων.

Εξάλλου, η Κύπρος έχει δεσμευθεί να μειώσει κατά 20% τα διοικητικά βάρη στο πλαίσιο της εθνικής της νομοθεσίας έως το 2012. Σε ό,τι αφορά τους τρόπους επίτευξης του συγκεκριμένου στόχου, προωθήθηκε ένα τομεακό βασικό σχέδιο για τη μείωση των διοικητικών βαρών στο σύνολο της νομοθεσίας που διέπει τη λειτουργία των επιχειρήσεων, με άξονα οκτώ τομείς προτεραιότητας. Έχει υποβληθεί σειρά σχετικών προτάσεων για καθέναν από τους εθνικούς τομείς προτεραιότητας, με βάση τις συστάσεις που διατύπωσε εταιρεία συμβούλων κι έπειτα από εκτεταμένες διαβουλεύσεις με κρατικές υπηρεσίες και εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα. Εκτιμάται ότι, σε περίπτωση υλοποίησης όλων των συστάσεων, θα επιτευχθεί συνολική μείωση των διοικητικών βαρών κατά 22% (ήτοι κατά 155 407 051 ευρώ).

Σε ό,τι αφορά την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, δεν παρέχουν ακόμη εξυπηρέτηση μέσω του διαδικτύου όλες οι δημόσιες υπηρεσίες που έχουν μεγαλύτερη σημασία για τις επιχειρήσεις (το ποσοστό τους παραμένει στο 75%), γεγονός που προκαλεί ορισμένες αναποτελεσματικότητες, ενώ ο βαθμός ανταπόκρισης των επιχειρήσεων έχει αυξηθεί στο 74%. Από την άλλη πλευρά, τόσο η παροχή επιγραμμικής εξυπηρέτησης (42%) όσο και η ζήτηση γι' αυτήν από τους πολίτες (25%) συγκαταλέγονται στις χαμηλότερες. Σχετικά με το θέμα αυτό, έχει επίσης υποβληθεί πρόταση οριζόντιου χαρακτήρα με στόχο την προώθηση της χρήσης των υπαρχόντων ηλεκτρονικών συστημάτων στο πλαίσιο των δημόσιων υπηρεσιών.

Είναι αναγκαίο να αντιμετωπισθούν επίσης ορισμένες άλλες προκλήσεις. Η οδηγία για τις καθυστερημένες πληρωμές δεν έχει μεταφερθεί ακόμη στην εθνική νομοθεσία. Εξάλλου, η εκτέλεση συμβάσεων στην Κύπρο απαιτεί διπλάσιο χρόνο σε σύγκριση με τον περιφερειακό μέσο όρο. Για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου ζητήματος, η Κύπρος εξετάζει επί του παρόντος τη σκοπιμότητα σύστασης εμποροδικείων για την επίλυση εμπορικών διαφορών.

4. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Δεσμεύσεις 2011

Συνοπτική εκτίμηση

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις (ΕΧΣ)

ΕΧΣ 1: Να θεσπίσει τα αναγκαία μέτρα μόνιμου χαρακτήρα για να επιτύχει τον δημοσιονομικό στόχο το 2011 και τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος έως το 2012, σύμφωνα με τις συστάσεις του Συμβουλίου στα πλαίσια της ΔΥΕ. Να λάβει μέτρα για τη διατήρηση αυστηρού ελέγχου επί των δαπανών και να αξιοποιήσει τις τυχόν καλύτερες από το αναμενόμενο δημοσιονομικές εξελίξεις για την ταχύτερη μείωση του ελλείμματος και του χρέους. Να εξασφαλίσει πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου κατά τουλάχιστον 0,5 % του ΑΕΠ ετησίως και να θέσει τον δείκτη του χρέους σε πτωτική τροχιά. Να επισπεύσει τη σταδιακή εφαρμογή ενός αναγκαστικού πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, με δεσμευτική νομοθετική βάση και διορθωτικούς μηχανισμούς, με αφετηρία την κατάρτιση του προϋπολογισμού του 2012. Η κατάρτιση προϋπολογισμού βάσει επιδόσεων και προγραμμάτων θα πρέπει να εφαρμοσθεί το ταχύτερο δυνατόν. Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 1 μόνον εν μέρει:

Ελήφθησαν αποτελεσματικά μέτρα για τη διόρθωση του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος κατά τρόπο έγκαιρο και διατηρήσιμο, μέχρι το 2012. Παρόλα αυτά, δεν έχει εκδοθεί ακόμη νόμος για τη θέσπιση υποχρεωτικού πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, καίτοι οι κυπριακές αρχές δεσμεύτηκαν για την έκδοσή του έως τον Μάιο του 2012.

ΕΧΣ 2: Να ενισχύσει περαιτέρω το πλαίσιο προληπτικής εποπτείας των τραπεζών και των συνεταιριστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, για να διασφαλιστεί ο έγκαιρος εντοπισμός κινδύνων. Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 2 μόνον εν μέρει:

Ελήφθησαν αποτελεσματικά μέτρα υπό τη μορφή της θέσπισης δύο νομικών πράξεων για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού συστήματος σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις (νομοσχέδιο που προβλέπει την εξουσία της κυβέρνησης να λαμβάνει, σε περιόδους χρηματοπιστωτικής κρίσης, μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας/φερεγγυότητας και/ή για την ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης· ένα δεύτερο νομοσχέδιο που προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητου ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας).

ΕΧΣ 3: Να βελτιώσει τη μακροπρόθεσμη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών με την εφαρμογή μεταρρυθμιστικών μέτρων για τον έλεγχο των δαπανών για συντάξεις και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, προκειμένου να περιοριστεί η προβλεπόμενη αύξηση των δαπανών λόγω της γήρανσης του πληθυσμού. Όσον αφορά τις συντάξεις, να αυξήσει τα έτη εισφορών, να συνδέσει την ηλικία συνταξιοδότησης με το προσδόκιμο επιβίωσης, ή να λάβει άλλα μέτρα ισοδυνάμου δημοσιονομικού αποτελέσματος, μεριμνώντας παράλληλα για την αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού ηλικιωμένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας. Όσον αφορά την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, να λάβει περαιτέρω μέτρα για την επίτευξη της υλοποίησης του εθνικού συστήματος ασφάλισης υγείας.

Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 3 μόνον εν μέρει:

Όσον αφορά τη βιωσιμότητα του συστήματος συντάξεων και τον κίνδυνο φτώχειας μεταξύ των ηλικιωμένων, η Κύπρος εφάρμοσε τη σύσταση μόνον εν μέρει: ελήφθη σειρά μέτρων στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης με σκοπό τον έλεγχο των δαπανών για συντάξεις. Παρόλα αυτά, τα μέτρα δεν είναι φιλόδοξα ούτε έχουν μακρόπνοο χαρακτήρα. Είναι αναγκαία η παρακολούθηση της εφαρμογής των μέτρων που αποβλέπουν στην αντιμετώπιση του κινδύνου φτώχειας για τους ηλικιωμένους.

Σε ό,τι αφορά το σύστημα ασφάλισης υγείας, η Κύπρος δεν εφάρμοσε τη σύσταση: δεν κατεγράφη πρόοδος προς την κατεύθυνση της υλοποίησης του εθνικού συστήματος ασφάλισης υγείας.

ΕΧΣ 4: Να λάβει μέτρα για τη μεταρρύθμιση, σε συνεννόηση με τους κοινωνικούς εταίρους και σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές, του συστήματος μισθολογικών διαπραγματεύσεων και τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών, ώστε να διασφαλιστεί ότι η αύξηση των μισθών αντικατοπτρίζει καλύτερα τις εξελίξεις στην παραγωγικότητα της εργασίας και στην ανταγωνιστικότητα.

Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 4 μόνον εν μέρει:

Όσον αφορά το σύστημα τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών: Στο πλαίσιο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, αποφασίστηκε το πάγωμα επί δύο έτη του βοηθήματος αξιοπρεπούς διαβίωσης (ΒΑΔ), το οποίο συμπαρασύρει προς τα κάτω και τις κρατικές δαπάνες μισθοδοσίας. Ήδη διεξάγεται κοινωνικός διάλογος με αντικείμενο τη μεταρρύθμιση του συστήματος τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών. Οι κυπριακές αρχές δεσμεύτηκαν να καταλήξουν σε συμφωνία και να μεταρρυθμίσουν το ΒΑΔ μέχρι το

τέλος Ιουνίου του 2012.

ΕΧΣ 5: Να λάβει περαιτέρω μέτρα, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης που έχει προγραμματιστεί για το σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, με στόχο τη βελτίωση της αντιστοιχίας μεταξύ των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης και των αναγκών της αγοράς εργασίας, ιδίως με την ίδρυση μεταδευτεροβάθμιων ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Να λάβει μέτρα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης, με αύξηση των κινήτρων και βελτίωση της πρόσβασης στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ιδίως για τους εργαζομένους χαμηλού επιπέδου προσόντων, τις γυναίκες και τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας. Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 5 μόνον εν μέρει:

Έχει καταρτισθεί σχέδιο πρότασης πολιτικής για την ίδρυση μεταδευτεροβάθμιων ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο έχει υποβληθεί προς έγκριση στο υπουργικό συμβούλιο. Μετά την έγκριση του υπόψη σχεδίου, τέσσερα τέτοια ιδρύματα θα αρχίσουν να λειτουργούν από τον Σεπτέμβριο του 2012. Τον Σεπτέμβριο του 2011 δρομολογήθηκε, και βρίσκεται τώρα σε εξέλιξη, η σταδιακή εισαγωγή νέων προγραμμάτων σχολικής εκπαίδευσης από το δημοτικό μέχρι το πρώτο έτος της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εξακολουθεί να είναι αναγκαία η ενίσχυση των κατάλληλων μηχανισμών επανακατάρτισης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, με εστίαση στις κατάλληλες κατηγορίες (εργαζόμενοι με χαμηλή εξειδίκευση, άνεργοι και εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας).

ΕΧΣ 6: Να καταργήσει, έως τον Δεκέμβριο του 2011, τα εναπομένοντα εμπόδια για την εγκατάσταση και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που προβλέπονται στην ειδική κατά τομέα νομοθεσία, ώστε να δημιουργηθούν περισσότερες ευκαιρίες για ανάπτυξη και απασχόληση στον τομέα των υπηρεσιών.

Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 6 μόνον εν μέρει:

Η Κύπρος μετέφερε την οδηγία σχετικά με τις υπηρεσίες με τη θέσπιση οριζόντιου νόμου. Ωστόσο, σε ορισμένους κλάδους όπως το λιανικό εμπόριο, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες κατασκευών, εξακολουθεί να εκκρεμεί η κατάρτιση κλαδικής νομοθεσίας και η υποβολή συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος για τη θέσπισή της.

ΕΧΣ 7: Να θεσπίσει μέτρα για την αύξηση των διαθέσιμων ενεργειακών λύσεων και την επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Να θεσπίσει, έως το 2012, σχέδιο διαχείρισης των υδάτων και σύστημα καθορισμού των τιμών, το οποίο να λαμβάνει υπόψη θέματα αποδοτικότητας κόστους και ισοτιμίας, ώστε να διασφαλιστεί σε μεγαλύτερο βαθμό μια αειφόρος διαχείριση των υδάτινων πόρων. Η Κύπρος εφάρμοσε την ΕΧΣ 7 μόνον εν μέρει:

Προς το παρόν, η Κύπρος δεν έχει υποβάλει την εθνική έκθεση προόδου για την οποία είχε τεθεί ως προθεσμία ο Δεκέμβριος του 2011 (βάσει των απαιτήσεων της οδηγίας σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), προκειμένου να μπορέσει η Επιτροπή να αξιολογήσει και να παρακολουθήσει την πρόοδο που συντελείται σε σχέση με τον εθνικό στόχο του 13 % όσον αφορά την αύξηση των διαθέσιμων ενεργειακών λύσεων και την επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Στις 9 Ιουνίου 2011, η Κύπρος θέσπισε το εθνικό της σχέδιο διαχείρισης ποταμών, το οποίο επί του παρόντος αξιολογείται από την Επιτροπή. Το εν λόγω σχέδιο συμπεριλαμβάνει πολιτικές για τον καθορισμό των τιμών του νερού με βάση τις διατάξεις της οδηγίας και φαίνεται να συμπλέει με την ΕΧΣ.

Σύμφωνο για το Ευρώ+ (εθνικές δεσμεύσεις και πρόοδος)

Προώθηση της απασχόλησης:

- δια βίου μάθηση
- αδήλωτη εργασία

Οι δεσμεύσεις σχετικά με την προώθηση της απασχόλησης έχουν υλοποιηθεί μόνον εν μέρει:

Τον Φεβρουάριο του 2012, η κυβέρνηση έλαβε απόφαση για την ίδρυση μεταδευτεροβάθμιων ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (τεσσάρων συνολικά, ενός σε κάθε διοικητική περιφέρεια της Κύπρου). Η εγγραφή των πρώτων σπουδαστών και η πλήρης λειτουργία των εν λόγω ιδρυμάτων έχουν προγραμματισθεί για τον Σεπτέμβριο του 2012. Ο εκτιμώμενος προϋπολογισμός για τη δράση αυτή είναι 4411 696 ευρώ (συγχρηματοδοτείται κατά 85% από το ΕΚΤ).

Για να αντιμετωπισθεί η αθρόα εισροή αλλοδαπών εργαζομένων και λόγω της οικονομικής κρίσης, κατά την τελευταία διετία η κυβέρνηση ενίσχυσε τους μηχανισμούς επιθεώρησης της εργασίας, με σκοπό τον εντοπισμό, στους χώρους που διαθέτουν οι εργοδότες, παράνομων ή αδήλωτων εργαζομένων, συγχρόνως δε ενίσχυσε τις κυρώσεις για την παράνομη απασχόληση και επέβαλε αυστηρότερους όρους στους εργοδότες με στόχο τον περιορισμό της αδήλωτης εργασίας. Τέθηκε σε λειτουργία εθνική εμβέλεια γραμμή καταγγελιών, μέσω της οποίας οι πολίτες μπορούν να καταγγέλλουν περιπτώσεις παράνομης εργασίας.

Ανταγωνιστικότητα:

- εξέλιξη των μισθών στον δημόσιο τομέα
 - μηχανισμοί καθορισμού των μισθών
 - επιχειρηματικό περιβάλλον
 - εκπαίδευση, E&A και καινοτομία
 - ενίσχυση της ψηφιακής οικονομίας
 - βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων
 - προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ΑΠΕ
- Οι δεσμεύσεις που αφορούν την ανταγωνιστικότητα έχουν υλοποιηθεί εν μέρει.

Η κυβέρνηση έλαβε σειρά μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης για την αντιμετώπιση του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος, εκ των οποίων ορισμένα επηρεάζουν τους μισθούς στον δημόσιο τομέα. Ένα καίριο μέτρο αφορά τη θεσμοθέτηση των εισφορών από μέρους των εργαζομένων του δημόσιου τομέα για τις κρατικές συντάξεις τις οποίες δικαιούνται, καθώς και το πάγωμα των αποδοχών, περιλαμβανομένων των συντάξεων, στον ευρύτερο δημόσιο τομέα επί δύο έτη, το οποίο συμπαρασύρει προς τα κάτω και τις κρατικές δαπάνες μισθοδοσίας. Επίσης, η κυβέρνηση θέσπισε μέτρα για την κατάργηση όλων των κενών θέσεων στον δημόσιο τομέα (απαλλαγές έως 10%), τη μείωση των μισθολογικών κλιμακίων για τους νεοπροσλαμβανόμενους στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 10% και τη μείωση του αριθμού προσωπικού στον ευρύτερο δημόσιο τομέα κατά 5 000 κατά την επόμενη πενταετία (μία πρόσληψη για κάθε τέσσερις συνταξιοδοτούμενους υπαλλήλους).

Ένα σημαντικό μέτρο είναι το ότι, κατά τα έτη 2011-2012, δεν θα υπάρξει καμία προσαρμογή του βοηθήματος αξιοπρεπούς διαβίωσης («ΒΑΔ», αγγλιστί «cost-of-living allowance» - COLA). Ήδη διεξάγεται δημόσιος διάλογος σχετικά με τον επανασχεδιασμό του ΒΑΔ, ο οποίος προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη Ιουνίου του 2012.

Η Κύπρος σκοπεύει να διατηρήσει το τρέχον σύστημα φορολόγησης των εταιρειών, το οποίο χαρακτηρίζεται από χαμηλούς συντελεστές και ευρεία βάση φορολογίας.

Ήδη προωθείται καθεστώς κρατικών επιχορηγήσεων, το οποίο θα συγχρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία (κατά 85%) και από την Κυπριακή Δημοκρατία (κατά 15%). Στόχος του είναι η παροχή χρηματοδοτικής στήριξης σε επιχειρήσεις των τομέων υπηρεσιών για την αναβάθμιση της τεχνολογίας που χρησιμοποιούν και την προώθηση της καινοτομίας.

Η Κύπρος ενέκρινε την εθνική ψηφιακή στρατηγική της για την περίοδο 2012-2020 στις 8 Φεβρουαρίου 2012. Έως σήμερα, η Κύπρος έχει επιτύχει κατά 100% ευρυζωνική κάλυψη 2Mbps τουλάχιστον. Εξάλλου, σε όλους τους οικισμούς (151 συνολικά) οι οποίοι δεν καλύπτονταν από το δίκτυο DSL το 2009, έχουν εγκατασταθεί επίγεια υποδομή (Wi-Fi) και δορυφορικές συνδέσεις.

Έχει θεσπισθεί ένα καθεστώς επιχορηγήσεων με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών, για την αναβάθμιση της τεχνολογίας που χρησιμοποιούν και την προώθηση της καινοτομίας. Ο συνολικός προϋπολογισμός του καθεστώτος ανέρχεται σε 23 εκατ. ευρώ για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013 (με συγχρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία). Επιχορήγηση αναμένεται να λάβουν από 40 έως 50 επιχειρήσεις.

Διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών:

- ευθυγράμμιση των συντάξεων με τα δημογραφικά δεδομένα

Οι δεσμεύσεις που αφορούν τη διατηρησιμότητα των δημόσιων οικονομικών έχουν υλοποιηθεί εν μέρει:

Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του συστήματος κρατικών συντάξεων, θεσπίστηκε μια σειρά από μέτρα. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την καθιέρωση εισφοράς 3% επί των ακαθάριστων αποδοχών των εργαζομένων του ευρύτερου δημόσιου τομέα για την απόκτηση δικαιώματος συνταξιοδότησης, έκτακτη εισφορά επί των ακαθάριστων αποδοχών των εργαζομένων και των συνταξιούχων του ευρύτερου δημόσιου τομέα για μία διετία, καθώς και αύξηση του συντελεστή συνεισφοράς στο ταμείο για τις χήρες και τα ορφανά κατά 1,25% σε 2% επί των ακαθάριστων αποδοχών των εργαζομένων του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Επιπλέον, η κυβέρνηση προέκρινε την κατάργηση των επαγγελματικών συντάξεων για τους νεοπροσλαμβανόμενους στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, η οποία θα επιτρέψει την εξοικονόμηση σημαντικών πόρων μακροπρόθεσμα.

Ήδη καταρτίζεται σχέδιο του νέου δημοσιονομικού πλαισίου. Το σχετικό νομοσχέδιο αναμένεται να εγκριθεί από το υπουργικό συμβούλιο και θα κατατεθεί ακολούθως στο κοινοβούλιο, μέχρι τα τέλη Μαΐου του 2012.

Χρηματοπιστωτική σταθερότητα:

εθνική νομοθεσία για την εξυγίανση των τραπεζών και λοιπά μέτρα. Οι δεσμεύσεις σχετικά με τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα έχουν υλοποιηθεί μόνον εν μέρει.

Στις 14 Δεκεμβρίου 2011, η κυβέρνηση ενέκρινε δύο νομικές πράξεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού συστήματος σε χρηματοπιστωτικές κρίσεις (νομοσχέδιο που προβλέπει την εξουσία της κυβέρνησης να λαμβάνει, σε περιόδους χρηματοπιστωτικής κρίσης, μέτρα για την αντιμετώπιση προβλημάτων ρευστότητας/φερεγγυότητας και/ή για την ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης· ένα δευτερο νομοσχέδιο που προβλέπει τη σύσταση ανεξάρτητου ταμείου χρηματοπιστωτικής σταθερότητας).

Ευρώπη 2020 (εθνικοί στόχοι και πρόοδος)

Ποσοστό απασχόλησης: Μέχρι το 2020, το 75% - 77% του πληθυσμού ηλικίας 20–64 ετών θα πρέπει να εργάζεται. Το ποσοστό ανεργίας διπλασιάστηκε μεταξύ 2008 και 2011, από 3,7% σε 7,4% (ετήσιος μέσος όρος).

Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης συνέχισε να ακολουθεί πτωτική πορεία το 2011 και πλέον ανέρχεται σε 73,8% έναντι 75,7% το 2009. Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει ότι η επίτευξη του στόχου για το κατώτερο όριο θα απαιτήσει πιο φιλόδοξη και συνεκτική προσπάθεια πολιτικής.

Στόχος για την E&A: Αύξηση της δαπάνης για E&A σε 0,5% του ΑΕΠ έως το 2020. Η ένταση E&A για το 2010 αυξήθηκε σε 0,5% του ΑΕΠ (προσωρινά στοιχεία της Eurostat) από 0,43% το 2008 και 0,49% το 2009. Η Κύπρος βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης του εθνικού της στόχου.

Η κρατικής προέλευσης χρηματοδότηση της έντασης E&A ήταν 69%, το υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ27. Η δαπάνη επιχειρήσεων για E&A (BERD) ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν 0,09% το 2010, το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ27.

Στόχος σχετικά με τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου: Μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου από τομείς που δεν υπάγονται στο σύστημα εμπορίας εκπομπών (ΣΕΕ) κατά 5% (σε σύγκριση με το 2005).

Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από τομείς που δεν υπάγονται στο ΣΕΕ μειώθηκαν κατά 7% (σε σύγκριση με το 2005) έως το 2010 στην Κύπρο.

Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Κύπρου, οι οποίες βασίζονται στα ισχύοντα μέτρα, οι εκπομπές αναμένεται να αυξηθούν κατά 8,4% (σε σύγκριση με το 2005) έως το 2020, με συνέπεια την εμφάνιση υστέρησης κατά 13,4 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του στόχου. Τούτο σημαίνει ότι **δεν συντελείται επαρκής πρόοδος** για την επίτευξη του στόχου.

Στόχος σχετικά με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: 13% της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Με σημείο εκκίνησης το 2,9% το 2005, το μερίδιο των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε σε 2,5% το 2006, αλλά αυξήθηκε σε 4,6% (το 2009) έκτοτε.

Η εκτίμηση της Eurostat για το 2010 είναι 5,4%, ποσοστό που θα σήμαινε ότι η Κύπρος βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης του στόχου της για το 2020 (ενδιάμεσος στόχος 4,92% για την περίοδο 2011/2012). Η Επιτροπή αναμένει την έκθεση προόδου (σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) για να προβεί σε πλήρη αξιολόγηση των μέτρων που έχουν ληφθεί σε συνάρτηση με την ακολουθητέα ενδεικτική τροχιά.

Στόχος σχετικά με τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου: Μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 5% έως το 2020.

Αύξηση της αναλογίας των ΑΠΕ κατά 13% έως το 2020.

Ενεργειακή απόδοση — μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε ΤΠΠ από 6,6% σε 14,3% έως το 2020. (0,46Μtoe) Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου από τομείς που δεν υπάγονται στο ΣΕΕ μειώθηκαν κατά 7% (σε σύγκριση με το 2005) έως το 2010 στην Κύπρο. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Κύπρου, οι οποίες βασίζονται στα ισχύοντα μέτρα, οι εκπομπές αναμένεται να αυξηθούν κατά 8,4% (σε σύγκριση με το 2005) έως το 2020, με συνέπεια την εμφάνιση υστέρησης κατά 13,4 ποσοστιαίες μονάδες έναντι του στόχου. Τούτο σημαίνει ότι **δεν συντελείται επαρκής πρόοδος** για την επίτευξη του στόχου.

Το τρέχον επίπεδο των ΑΠΕ (με βάση παρουσίαση του Γραφείου Σχεδιασμού της Κύπρου της 12/10/2011) είναι 5,4%.

Τρέχον επίπεδο της ενεργειακής απόδοσης: η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας σε ΤΠΠ (με βάση παρουσίαση του Γραφείου Σχεδιασμού της Κύπρου της 12/10/2011) είναι 6,6 %.

Η μέθοδος εκτίμησης της εθνικής προόδου όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση αποτελεί επί του παρόντος αντικείμενο συζήτησης μεταξύ των θεσμικών οργάνων στο πλαίσιο της προταθείσας οδηγίας σχετικά με την ενεργειακή απόδοση.

Στόχος σχετικά με την πρόωρη εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης: Μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης σε 10 % μέχρι το 2020. Σύμφωνα με το Γραφείο Σχεδιασμού της Κύπρου, το τρέχον ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης της σχολικής εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο είναι 11,2%. Η Κύπρος φαίνεται να βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης του στόχου της για το 2020 όσον αφορά την πρόωρη εγκατάλειψη της σχολικής εκπαίδευσης.

Στόχος σχετικά με την τριτοβάθμια εκπαίδευση: Αύξηση της συμμετοχής στην ανώτερη εκπαίδευση σε 46%. Το σχετικό επίπεδο στην Κύπρο είναι σήμερα 45,8%, και η χώρα φαίνεται να βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης του στόχου της για το 2020 όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στόχος σχετικά με τη μείωση του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (σε αριθμό ατόμων): Μείωση του αριθμού ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά 27 000 άτομα ή μείωση του σχετικού ποσοστού στο 19,3 % του πληθυσμού.

Ο αριθμός ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έχει αυξηθεί από **22,9%** (**182** 000 άτομα) το 2009 σε **23,6%** (**188** 000 άτομα) το 2010. Αναμένεται ότι οι τρέχουσες συνθήκες κρίσης θα επιτείνουν τις αρνητικές συνέπειες για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού (άνεργοι, γονείς μονογονεϊκών οικογενειών, δικαιούχοι κρατικών βοηθημάτων, μετανάστες). Συνεπώς, θα πρέπει να αναληφθούν μακρόπνοες πρωτοβουλίες πολιτικής εστιασμένες, αφενός, στις εν λόγω ομάδες προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος και, αφετέρου, **στους ηλικιωμένους που διατρέχουν παρόμοιο κίνδυνο.**

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας I. Μακροοικονομικοί δείκτες

	1995-1999	2000-2004	2005-2008	2009	2010	2011	2012	2013
Βασικοί δείκτες								
Ποσοστό αύξησης ΑΕΠ	4,8	3,5	4,2	-1,9	1,1	0,5	-0,8	0,3
Κενό παραγωγής ¹	-1,3	0,9	1,1	-0,6	-0,9	-0,6	-1,9	-2,0
ΕνΔΤΚ (ετήσια μεταβολή %)	2,3	3,1	2,7	0,2	2,6	3,5	3,4	2,5
Εγχώρια ζήτηση (ετήσια μεταβολή %) ²	4,4	4,5	6,5	-7,0	1,9	-3,3	-2,4	0,3
Ποσοστό ανεργίας (% του εργατικού δυναμικού) ³	3,2	4,2	4,4	5,3	6,2	7,8	9,8	9,9
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου (% του ΑΕΠ)	18,8	17,8	21,3	20,5	19,5	16,6	16,5	16,3
Ακαθάριστη εθνική αποταμίευση (% του ΑΕΠ)	18,3	14,2	12,0	8,4	10,9	9,4	8,9	9,2
Γενική κυβέρνηση (% του ΑΕΠ)								
Καθαρή δανειοδότηση (+) ή καθαρή δανειοληψία (-)	-3,5	-3,9	0,2	-6,1	-5,3	-6,3	-3,4	-2,5
Ακαθάριστο χρέος	56,2	65,3	60,4	58,5	61,5	71,6	76,5	78,1
Καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία	-35,9	-37,3	-34,5	-33,9	-38,3	n.a	n.a	n.a
Σύνολο εσόδων	32,2	36,5	42,5	40,1	41,1	41,0	42,6	42,8
Σύνολο δαπανών	35,7	40,4	42,3	46,2	46,4	47,3	46,0	45,3
εκ των οποίων: τόκοι	2,6	3,4	3,2	2,6	2,3	2,5	3,2	3,2
Επιχειρήσεις (% του ΑΕΠ)								
Καθαρή δανειοδότηση (+) ή καθαρή δανειοληψία (-)	2,9	-0,3	-5,0	-5,5	-4,7	-1,0	-3,2	-2,6
Καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία: μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	-78,9	-114,5	-116,2	-145,7	-121,9	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία: χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	-59,1	10,4	12,0	55,3	83,7	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου	8,6	7,3	8,2	7,3	7,8	7,7	8,5	8,4
Ακαθάριστο πλεόνασμα εκμετάλλευσης	26,9	24,6	21,1	21,2	21,6	25,9	25,1	25,7
Νοικοκυριά και ΜΚΙΕΝ (% του ΑΕΠ)								
Καθαρή δανειοδότηση (+) ή καθαρή δανειοληψία (-)	-0,6	0,8	-4,2	0,6	2,2	-0,5	-1,2	-2,1
Καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία	107,8	122,0	160,4	142,9	134,4	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ακαθάριστη μισθοδοσία	39,6	39,1	38,3	39,4	39,5	39,7	38,2	37,4
Καθαρό εισόδημα από περιουσία	6,1	5,4	5,5	5,6	5,3	-0,5	1,1	1,6
Ληφθείσες τρέχουσες μεταβιβάσεις	17,2	20,0	22,2	24,0	28,1	28,4	27,6	27,7
Ακαθάριστη αποταμίευση	7,0	7,8	5,7	8,5	8,8	4,3	3,1	2,2
Υπόλοιπος κόσμος (% του ΑΕΠ)								
Καθαρή δανειοδότηση (+) ή καθαρή δανειοληψία (-)	-1,2	-3,4	-9,1	-10,9	-8,6	-7,1	-7,8	-7,2
Καθαρά χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία	67,7	20,7	-20,2	-15,8	-54,3	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	-0,8	-0,4	-5,9	-5,7	-6,3	-3,1	-1,9	-1,9
Καθαρά πρωτογενή έσοδα από τον υπόλοιπο κόσμο	-0,9	-4,4	-4,0	-4,5	-2,7	-3,4	-7,3	-6,9
Καθαρές κεφαλαιακές συναλλαγές	0,0	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	-0,1	0,0
Εμπορεύσιμος τομέας	44,7	41,9	36,6	35,2	35,3	35,2	μ.δ.	μ.δ.
Μη εμπορεύσιμος τομέας	47,8	49,4	52,5	54,7	54,8	55,3	μ.δ.	μ.δ.
εκ των οποίων: Οικοδομικός και κατασκευαστικός κλάδος	9,0	8,7	10,9	9,3	8,2	7,3	μ.δ.	μ.δ.
Πραγματική σταθμισμένη συναλλαγματική ισοτιμία (κλίμακα, 2000=100)	106,7	108,3	118,8	121,9	118,0	120,2	116,7	115,6
Όροι εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών (κλίμακα, 2000=100)	99,4	100,6	102,1	102,0	102,4	100,6	99,7	99,8
Επίδοση των εξαγωγών στις αγορές (κλίμακα, 2000=100)	110,1	96,3	86,6	88,7	88,5	91,9	93,7	93,6
Σημειώσεις:								
¹ Το κενό παραγωγής συνίσταται στην απόκλιση μεταξύ πραγματικού και δυνητικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε τιμές αγοράς του 2000.								
² Ο δείκτης της εγχώριας ζήτησης περιλαμβάνει τα αποθέματα.								
³ Ως άνεργοι νοούνται όλα τα άτομα που δεν εργάζονται, αναζητούν ενεργά εργασία και είναι έτοιμα να αρχίσουν να εργάζονται αμέσως ή εντός δύο εβδομάδων. Το εργατικό δυναμικό ισοδυναμεί με τον συνολικό αριθμό εργαζόμενων ή άνεργων ατόμων. Το ποσοστό ανεργίας καλύπτει την ηλικιακή κατηγορία 15-74.								
Πηγή: Εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής 2012								

Πίνακας II. Σύγκριση μακροοικονομικών εξελίξεων και προβλέψεων

	2011		2012		2013		2014	2015
	COM	ΠΣΤ	COM	ΠΣΤ	COM	ΠΣΤ	ΠΣΤ	ΠΣΤ
Πραγματικό ΑΕΠ (% μεταβολή)	0,5	0,5	-0,8	-0,5	0,3	0,5	1,0	1,5
Ιδιωτική κατανάλωση (% μεταβολή)	0,2	0,2	-2,5	-1,3	0,3	1,0	1,5	1,7
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου (% μεταβολή)	-13,8	-13,8	-1,1	5,5	0,8	-1,0	-0,2	1,2
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (% μεταβολή)	3,6	3,6	1,4	2,0	2,3	3,0	3,6	4,0
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (% μεταβολή)	-5,0	-5,0	-2,2	1,5	2,3	1,5	2,8	3,3
<i>Συμβολή στην πραγματική αύξηση του ΑΕΠ:</i>								
- Τελική εγχώρια ζήτηση	-3,5	-3,6	-2,4	-0,7	0,4	-0,2	0,7	1,2
- Μεταβολή των αποθεμάτων	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- Καθαρές εξαγωγές	3,9	4,1	1,6	0,2	0,0	0,7	0,3	0,3
Κενό παραγωγής ¹	-0,6	-0,6	-1,9	-1,8	-2,0	-2,1	-2,1	-1,7
Απασχόληση (% μεταβολή)	0,5	0,6	-1,5	-0,2	0,6	0,2	0,3	0,3
Ποσοστό ανεργίας (%)	7,8	7,7	9,8	9,5	9,9	9,5	9,0	8,5
Παραγωγικότητα εργασίας (% μεταβολή)	-0,1	-0,1	0,7	-0,3	-0,2	0,3	0,7	1,2
Πληθωρισμός ΕνΔΤΚ (%)	3,5	3,5	3,4	3,0	2,5	2,2	2,0	2,0
Αποπληθωριστής ΑΕΠ (% μεταβολή)	2,0	2,0	2,3	3,0	2,0	2,2	2,0	2,0
Αποδοχές εργαζομένων (κατά κεφαλή, %)	2,0	2,0	-0,8	1,2	-0,3	1,3	1,2	1,7
Καθαρή δανειοδοσία/δανειοληψία έναντι του υπόλοιπου κόσμου (% του ΑΕΠ)	-7,1	-10,4	-7,8	-7,5	-7,2	-6,5	-5,5	-5,0
Σημείωση:								
¹ Ως ποσοστό του δυναμικού ΑΕΠ, με δυναμική αύξηση του ΑΕΠ σύμφωνα με το πρόγραμμα και επανυπολογισμένη από την Επιτροπή.								
Πηγή:								
Εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής 2012 (COM)· πρόγραμμα σταθερότητας (ΠΣΤ).								

Πίνακας III. Σύνθεση δημοσιονομικής προσαρμογής

(% του ΑΕΠ)	2011	2012		2013		2014	2015	Μεταβολή 2011-2015
	COM	COM	ΠΣΤ	COM	ΠΣΤ	ΠΣΤ	ΠΣΤ	ΠΣΤ
Έσοδα	41,0	42,6	42,5	42,8	42,4	42,1	42,6	1,6
<i>εκ των οποίων:</i>								
- Φορολόγηση παραγωγής και εισαγωγών	14,8	15,1	15,3	15,4	15,4	15,4	15,3	0,5
- Τρέχουσα φορολογία επί των εισοδημάτων, του πλούτου, κ.λπ.	11,9	12,9	13,0	13,3	13,0	12,3	12,7	0,8
- Κοινωνικές εισφορές	9,5	9,7	9,5	9,9	9,4	10,1	10,0	0,5
-Λοιπά (υπόλοιπο)	4,9	4,9	4,7	4,3	4,6	4,3	4,6	-0,3
Έξοδα	47,3	46,0	45,1	45,3	43,0	42,1	42,6	-4,7
<i>εκ των οποίων:</i>								
Πρωτογενείς δαπάνες	44,8	42,8	42,1	42,0	39,8	39,0	39,6	-5,2
<i>εκ των οποίων:</i>								
Αποδοχές εργαζομένων	15,8	15,4	15,3	15,4	14,6	14,3	13,9	-1,9
Ενδιάμεση κατανάλωση	4,9	4,8	5,0	4,3	4,9	4,9	4,8	-0,1
Κοινωνικές πληρωμές	15,3	14,6	15,2	14,7	15,5	15,7	15,8	0,5
Επιδότησεις	0,5	0,9	0,4	0,8	0,3	0,3	0,3	-0,2
Ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου	3,4	3,1	3,1	3,1	2,7	2,7	2,7	-0,7
Λοιπά (υπόλοιπο)	4,8	4,0	3,1	3,8	1,8	1,1	2,1	-2,7
Δαπάνη για τόκους	2,5	3,2	3,0	3,2	3,2	3,1	3,0	0,5
Αποτέλεσμα γενικής κυβέρνησης (ΑΓΓ)	-6,3	-3,4	-2,6	-2,5	-0,6	0,0	0,0	6,3
Πρωτογενές αποτέλεσμα	-3,8	-0,2	0,4	0,7	2,6	3,1	3,0	6,8
Έκτακτα και λοιπά προσωρινά μέτρα	-0,5	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
ΑΓΓ πλην έκτακτων μέτρων	-5,8	-3,4	-2,7	-2,5	-0,6	0,0	0,0	5,8

Κενό παραγωγής ²	-0,6	-1,9	-1,8	-2,0	-2,1	-2,1	-1,7	-1,0
Κυκλικά προσαρμοσμένο αποτέλεσμα ²	-6,0	-2,7	-1,9	-1,7	0,2	0,8	0,6	6,7
Διαρθρωτικό αποτέλεσμα³ <i>Μεταβολή διαρθρωτικού αποτελέσματος</i>	-5,5	-2,7	-2,0	-1,7	0,2	0,8	0,6	6,2
Διαρθρωτικό πρωτογενές αποτέλεσμα ³ <i>Μεταβολή διαρθρωτικού πρωτογενούς αποτελέσματος</i>	-3,1	0,5	1,0	1,6	3,4	3,9	3,6	6,7
Τιμή αναφοράς για τις δαπάνες Αύξηση δημοσίων δαπανών ⁴ (πραγματική)								
Τιμή αναφοράς ^{5,6}	-7,92	-9,14	-2,18	-5,18	-3,28	2,58	-	-
Χαμηλότερη τιμή αναφοράς ^{5,7}	1,51	1,51	1,51	1,51	1,51	1,51	1,51	-
Απόκλιση από την ισχύουσα τιμή αναφοράς ως % του ΑΕΠ	0,33	0,33	0,33	0,33	0,33	0,33	0,33	-
Μέσος όρος διείσδυσης της απόκλισης από την ισχύουσα τιμή αναφοράς ως % του ΑΕΠ	-3,74	-4,76	-1,08	-2,30	-1,88	0,41	-	-
	n.a.	n.a.	-2,41	-3,53	-2,09	-0,74	-	-

Σημειώσεις:

¹Βάσει παραδοχής περί μη μεταβολής πολιτικής.

²Κενό παραγωγής (ως % του δυνητικού ΑΕΠ) και κυκλικά προσαρμοσμένο αποτέλεσμα σύμφωνα με το πρόγραμμα, όπως επανυπολογίστηκε από την Επιτροπή με βάση τα στοιχεία που περιέχει το πρόγραμμα.

³Διαρθρωτικό (πρωτογενές) αποτέλεσμα = κυκλικά προσαρμοσμένο (πρωτογενές) αποτέλεσμα χωρίς έκτακτα και λοιπά προσωρινά μέτρα.

⁴Τροποποιημένο σύνολο δαπανών που χρησιμοποιείται για την τιμή αναφοράς για τις δαπάνες· τα ποσοστά ανάπτυξης δεν περιλαμβάνουν τις

μη κατά διακριτική ευχέρεια μεταβολές του επιδόματος ανεργίας ούτε τα κατά διακριτική ευχέρεια μέτρα.

⁵Οι τιμές αναφοράς που θα ισχύουν από το 2014 και μετά θα είναι διαθέσιμες από τα μέσα του 2012. Ενδεικτικά, οι τρέχουσες τιμές αναφοράς έχουν εφαρμοσθεί επίσης στα έτη από το 2014 και μετά.

⁶Η (κανονική) τιμή αναφοράς ισχύει αρχής γενομένης από το έτος που έπεται εκείνου στο οποίο η χώρα έχει επιτύχει τον ΜΔΣ της.

⁷Η χαμηλότερη τιμή αναφοράς ισχύει επί όσο χρόνο η χώρα διέρχεται προσαρμογή με σκοπό την επίτευξη του ΜΔΣ της, περιλαμβανομένου του έτους επίτευξής του.

Πηγή:

Πρόγραμμα σταθερότητας (ΠΣΤ), εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής 2012 (COM), υπολογισμοί της Επιτροπής.

Πίνακας IV. Δυναμική του χρέους

(% του ΑΕΠ)	Μέσος όρος 2006-10	2011	2012		2013		2014	2015
			COM	ΠΣ	COM	ΠΣ	ΠΣ	ΠΣ
Δείκτης ακαθάριστου χρέους¹	58,5	71,6	76,5	72,1	78,1	70,2	67,8	65,4
Μεταβολή δείκτη	-1,6	10,2	4,9	0,5	1,5	-1,9	-2,4	-2,4
Συνιστώσες ² :								
1. Πρωτογενές αποτέλεσμα	-1,2	3,8	0,2	-0,4	-0,7	-2,6	-3,1	-3,0
2. Αποτέλεσμα «χιονοστιβάδας»	-0,3	1,0	2,2	1,2	1,5	1,3	1,1	0,7
<i>Εκ των οποίων:</i>								
Δαπάνη για τόκους	2,8	2,5	3,2	3,0	3,2	3,2	3,1	3,0
Επίδραση ανάπτυξης	-1,5	-0,3	0,6	0,3	-0,3	-0,4	-0,7	-1,0
Επίδραση πληθωρισμού	-1,7	-1,2	-1,6	-2,1	-1,5	-1,5	-1,3	-1,3
3. Προσαρμογή αποθεμάτων-ροών	0,0	5,3	2,5	-0,4	0,8	-0,6	-0,4	-0,1
<i>Εκ των οποίων:</i>								
Διαφ. Λογιστικής ταμειακής/δεδουλευμένων				0,0		0,0	0,0	0,0
Συσσωρ. χρημ/κά περιουσιακά στοιχεία				0,5		0,5	0,5	0,5
Ιδιωτικοποιήσεις				0,0		0,0	0,0	0,0
Αποτέλεσμα αποτίμησης & υπολειμματικά αποτελέσματα				0,0		0,0	0,0	0,0
(% του ΑΕΠ)		2011	2012		2013		2014	2015
			COM/ΠΣΤ ³	ΠΣΤ ⁴	COM/ΠΣΤ ³	ΠΣΤ ⁴	ΠΣΤ ⁴	ΠΣΤ ⁴
Απόκλιση από την τιμή αναφοράς για το χρέος^{5,6}	-	-	-	-	-	-	-	-
Διαρθρωτική προσαρμογή⁷	-	-	-	-	2,2	2,2	0,6	-0,2
<i>Προς σύγκριση με:</i>								
Απαιτούμενη προσαρμογή ⁸	-	-	-	-	0,0	0,1	0,0	0,0
Σημειώσεις:								
¹ Τέλος περιόδου.								
² Το αποτέλεσμα «χιονοστιβάδας» αποτυπώνει τον αντίκτυπο των δαπανών για τόκους στο συσσωρευμένο χρέος, καθώς και τον αντίκτυπο της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ και του πληθωρισμού στον δείκτη χρέους (μέσω του παρονομαστή). Η προσαρμογή αποθεμάτων-ροών περιλαμβάνει διαφορές ταμειακής λογιστικής και λογιστικής δεδουλευμένων, σόρευση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, αποτελέσματα αποτίμησης και λοιπά αποτελέσματα.								
³ Η αξιολόγηση της πορείας εξυγίανσης που καθορίζεται στο ΠΣΤ με παραδοχή ανάπτυξης συμβαδίζει με τις προβλέψεις της Επιτροπής.								
⁴ Η αξιολόγηση της πορείας εξυγίανσης που καθορίζεται στο ΠΣΤ με παραδοχή ανάπτυξης συμβαδίζει με τις προβλέψεις του ΠΣΤ.								
⁵ Ανευ εφαρμογής κατά τη διάρκεια των ΔΥΕ που βρίσκονταν σε εξέλιξη τον Νοέμβριο του 2011 και κατά την τριετία που έπεται της διόρθωσης του υπερβολικού ελλείμματος.								
⁶ Δηλώνει την απόκλιση μεταξύ του δείκτη χρέους προς το ΑΕΠ και της τιμής αναφοράς για το χρέος. Αν είναι θετική, ο προβλεπόμενος ακαθάριστος δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ δεν συμμορφώνεται με την τιμή αναφοράς για τη μείωση του χρέους.								
⁷ Εφαρμόζεται μόνον κατά την τριετή μεταβατική περίοδο από τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος όσον αφορά τις ΔΕΥ που βρίσκονταν σε εξέλιξη τον Νοέμβριο του 2011.								
⁸ Προσδιορίζει την υπολειπόμενη ετήσια διαρθρωτική προσαρμογή κατά τη μεταβατική περίοδο με την οποία εξασφαλίζεται ότι - εφόσον τηρηθεί - το κράτος μέλος θα εκπληρώσει την τιμή αναφοράς για τη μείωση του χρέους στο τέλος της μεταβατικής περιόδου, με βάση την υπόθεση ότι θα υλοποιηθούν οι δημοσιονομικές προβλέψεις της Επιτροπής (του ΠΣΤ).								
Πηγή:								
Πρόγραμμα σταθερότητας (ΠΣΤ), εαρινές προβλέψεις των υπηρεσιών της Επιτροπής 2012 (COM), υπολογισμοί των υπηρεσιών της Επιτροπής.								

Πίνακας V. Δείκτες μακροπρόθεσμης διατηρησιμότητας

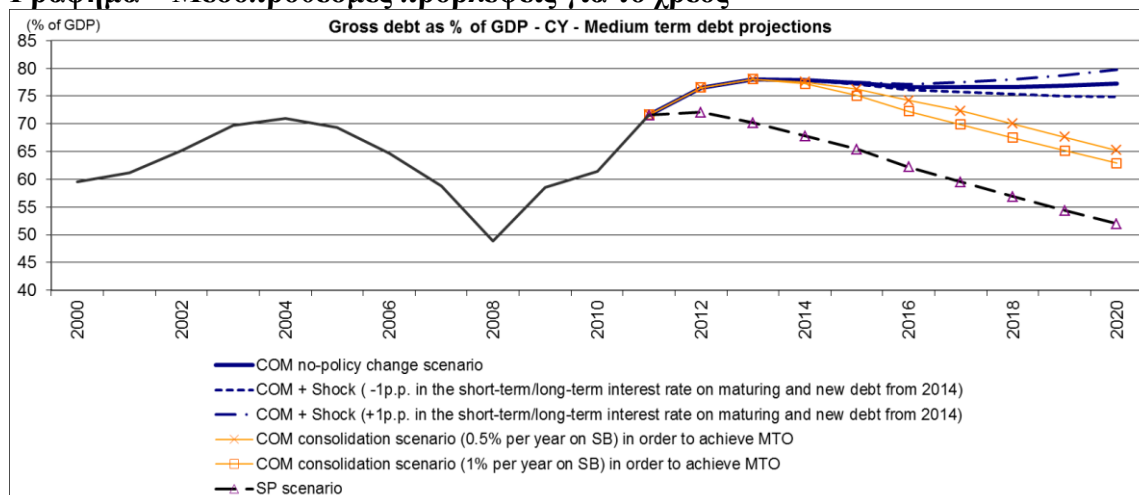
	CY		EE27	
	Σενάριο μη μεταβολής πολιτικής	Σενάριο προγράμματος σταθερότητας	Σενάριο μη μεταβολής πολιτικής	Σενάριο ΠΣΤ
S2	5,5	3,3	2,9	0,7
εκ των οποίων:				
Αρχική δημοσιονομική θέση (ΑΔΘ)	-0,2	-2,2	0,7	-1,6
Μακροπρόθεσμη μεταβολή πρωτογενούς πλεονάσματος	5,7	5,5	2,3	2,4
εκ των οποίων:				
Συντάξεις	5,8	5,5	1,1	1,2
Ιατροφαρμακευτική περιθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα	0,3	0,3	1,5	1,5
Λοιπά	-0,5	-0,3	-0,3	-0,3
S1 (απαιτούμενη προσαρμογή)*	2,3	-1,6	2,2	-0,1
Χρέος, % του ΑΕΠ (2011)	71,6		82,8	
Δαπάνες λόγω δημογραφικής γήρανσης, % του ΑΕΠ (2011)	17,8		25,8	

Πηγή: Επιτροπή, πρόγραμμα σταθερότητας 2012.

Σημείωση: Το σενάριο «μη μεταβολής πολιτικής» απεικονίζει το κενό διατηρησιμότητας με βάση την παραδοχή ότι η δημοσιονομική θέση θα εξελιχθεί μέχρι το 2013 σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις του 2012. Το σενάριο του «προγράμματος σταθερότητας» απεικονίζει το κενό διατηρησιμότητας με βάση την παραδοχή ότι ο δημοσιονομικός σχεδιασμός του προγράμματος θα εφαρμοσθεί πλήρως.

* Απαιτούμενη προσαρμογή του πρωτογενούς αποτελέσματος μέχρι το 2020 με στόχο τη διαμόρφωση του δημόσιου χρέους στο 60% του ΑΕΠ έως το 2030.

Γράφημα – Μεσοπρόθεσμες προβλέψεις για το χρέος

Πηγή: Επιτροπή, προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης 2012.

Πίνακας VI – Δείκτες φορολογίας — Κύπρος

	2001	2005	2007	2008	2009	2010
Σύνολο φορολογικών εσόδων (συμπερ. των πραγματικών υποχρεωτικών κοινωνικών εισφορών, % του ΑΕΠ)	30,7	35,0	40,1	38,6	35,3	35,7
Ανάλυση ανά οικονομική λειτουργία (% του ΑΕΠ) ¹						
Κατανάλωση	11,4	14,6	15,2	15,2	13,5	13,5
εκ των οποίων:						
- ΦΠΑ	5,7	9,1	10,2	10,6	9,2	9,2
- ειδικοί φόροι κατανάλωσης για τον καπνό και το αλκοόλ	0,8	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3
- ενέργεια	1,0	1,9	1,8	1,6	1,6	1,9
- άλλα (υπολειμματικά)	3,9	2,2	1,9	1,8	1,4	1,1
Εργατικό δυναμικό σε απασχόληση	9,8	11,3	10,8	11,0	12,2	12,6
Εργατικό δυναμικό χωρίς απασχόληση	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Εισοδήματα από κεφάλαια και επιχειρήσεις	7,4	6,4	10,6	9,7	7,8	7,6
Απόθεμα κεφαλαίων/περιουσίας	1,8	2,7	3,4	2,6	1,7	1,9
ΠΥ. Περιβαλλοντικοί φόροι ²	3,0	3,5	3,4	3,2	2,9	2,9
Αποδοτικότητα ΦΠΑ ³						
Πραγματικά έσοδα ΦΠΑ ως % των θεωρητικών εσόδων με τον κανονικό συντελεστή	75,8	82,7	92,1	91,9	79,9	79,2

Σημείωση:
¹ Τα φορολογικά έσοδα αναλύονται ανά οικονομική λειτουργία, δηλαδή σύμφωνα με το εάν προέρχονται από την κατανάλωση, την εργασία ή το κεφάλαιο. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012), Τάσεις φορολόγησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για περισσότερες λεπτομέρειες.
² Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει φόρους στην ενέργεια, τις μεταφορές και τη ρύπανση, πόρους που περιλαμβάνονται στους φόρους επί της κατανάλωσης και του κεφαλαίου.
³ Η αποδοτικότητα του ΦΠΑ μετράται μέσω του δείκτη εσόδων ΦΠΑ. Ο δείκτης εσόδων ΦΠΑ ορίζεται ως η σχέση μεταξύ των πραγματικών εσόδων ΦΠΑ και των θεωρητικών εσόδων εάν ο ΦΠΑ είχε εφαρμοστεί με τον κανονικό συντελεστή σε όλη την τελική κατανάλωση. Ο χαμηλός δείκτης μπορεί να δείχνει μείωση της φορολογικής βάσης εξαιτίας μεγάλων απαλλαγών ή της εφαρμογής μειωμένων συντελεστών σε ευρύ φάσμα προϊόντων και υπηρεσιών (κενό πολιτικής) ή κάποιας αδυναμίας εισπραχθείς φόρων λόγω π.χ. απάτης (εισπρακτικό κενό). Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011), Φορολογικές μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ, Ευρωπαϊκή Οικονομία 5/2011, για λεπτομερέστερες εξηγήσεις.

Πηγή: Επιτροπή

Πίνακας VII Επιλεγμένοι δείκτες μακροοικονομικής σταθερότητας

	2007	2008	2009	2010	2011
Σύνολο περ. στοιχείων του τραπεζικού τομέα (% του ΑΕΠ)	584,2	688,3	827,1	778,8	747,4
Μερίδιο των περ. στοιχείων των 5 μεγαλύτερων τραπεζών (% επί του συνόλου των περ. στοιχείων)	64,9	63,8	64,9	65,8	...
Ξένη ιδιοκτησία του τραπεζικού συστήματος (% του συνόλου των περ. στοιχείων)	0,0	38,1	37,0
Δείκτες χρηματοπιστωτικής υγείας:					
- μη εξυπηρετούμενα δάνεια (% του συνόλου των δανείων) ¹⁾	...	3,6	4,5	5,6	6,7
- δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (%) ^{1) 2)}	...	11,0	12,1	12,5	13,3
- απόδοση επί του κεφαλαίου (%) ^{1), 3)}	...	14,5	14,0	11,0	-2,5
Τραπεζικά δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα (ετήσιο ποσοστό μεταβολής)	22,5	28,4	9,9	7,9	8,1
Δάνεια για την αγορά κατοικίας (ετήσιο ποσοστό μεταβολής)	27,4	22,5	11,2	14,3	5,1
Λόγος δανείων προς καταθέσεις	100,6	109,4	114,0	103,9	112,7
Ρευστότητα ΚΤ ως ποσοστό των υποχρεώσεων	0,0	4,3	5,9	4,5	4,6
Άνοιγμα των τραπεζών σε χώρες που λαμβάνουν επίσημη χρηματοδοτική συνδρομή (% του ΑΕΠ) ⁴⁾
Ιδιωτικό χρέος (% του ΑΕΠ)	213,3	261,6	287,8	296,7	308,7
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% του ΑΕΠ) ⁵⁾					
- Δημόσιο
- Ιδιωτικό
Διαφορά μακροπρόθεσμων επιτοκίων έναντι του Bund (μονάδες βάσης)*	25,8	61,6	137,8	185,7	317,9
Διαφορές στις ανταλλαγές κινδύνων αθέτησης (Credit default swap) για κρατικά χρεόγραφα (5-ετίας)*

Σημειώσεις:
¹⁾ Πλέον πρόσφατα στοιχεία Σεπτεμβρίου 2011.
²⁾ Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας ορίζεται ως το σύνολο του κεφαλαίου διαιρεμένο με τα σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία.
³⁾ Δείκτης καθαρού εισοδήματος προς ίδια κεφάλαια Μετά από έκτακτα στοιχεία και φόρους.
⁴⁾ Καλυπτόμενες χώρες: IE, EL, PT, RO, LV και HU.

*σε μονάδες βάσης.

Πηγή:
Bank for International Settlements και Eurostat (άνοιγμα σε ελώτερες από μακροοικονομική χρηματοδοτική άποψη χώρες), ANT (δείκτες χρηματοοικονομικής υγείας), Επιτροπή (μακροπρόθεσμα επιτόκια), Παγκόσμια Τράπεζα (ακαθάριστο εξωτερικό χρέος) και ΕΚΤ (όλοι οι υπόλοιποι δείκτες).

Πίνακας VIII Δείκτες της αγοράς εργασίας και κοινωνικοί δείκτες

Δείκτες αγοράς εργασίας	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού ηλικίας 20-64)	75,8	76,8	76,5	75,7	75,4	73,8
Αύξηση της απασχόλησης (% μεταβολής έναντι του προηγούμενου έτους)	2,7	5,8	1,3	-0,4	1,0	-2,5
Ποσοστό απασχόλησης γυναικών (% του γυναικείου πληθυσμού ηλικίας 20-64)	65,9	67,7	68,2	68,1	68,5	67,3
Ποσοστό απασχόλησης ανδρών (% του ανδρικού πληθυσμού ηλικίας 20-64)	86,2	86,4	85,2	83,5	82,5	80,4
Ποσοστό απασχόλησης ηλικιωμένων ατόμων (% του πληθυσμού ηλικίας 55-64)	53,6	55,9	54,8	56,0	56,8	55,2
Μερική απασχόληση (% συνολικής απασχόλησης)	7,9	7,5	8,0	8,7	9,6	10,3
Μερική απασχόληση γυναικών (% συνολικής απασχόλησης γυναικών)	12,2	11,0	11,6	12,7	12,9	13,3
Μερική απασχόληση ανδρών (% συνολικής απασχόλησης ανδρών)	4,4	4,6	5,0	5,4	6,8	7,8
Απασχόληση περιορισμένου χρόνου (% με σύμβαση περιορισμένου χρόνου)	13,1	13,2	13,9	13,4	13,5	13,6
Ποσοστό ανεργίας ¹ (% του εργατικού δυναμικού)	4,6	3,9	3,7	5,3	6,2	7,8
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ² (% του εργατικού δυναμικού)	0,9	0,7	0,5	0,6	1,3	1,6
Ποσοστό ανεργίας των νέων (% των νέων του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15-24)	10,0	10,2	9,0	13,8	16,7	22,4
Ποσοστό νέων NEET ³ (% του πληθυσμού ηλικίας 15-24)	10,7	9,0	9,7	10,1	11,7	:
Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση (% ατόμων 18-24 το πολύ, κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που δεν παρακολουθούν περαιτέρω εκπαίδευση ή κατάρτιση)	14,9	12,5	13,7	11,7	12,6	:
Συμπλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% πληθυσμός ηλικίας 30-34 ετών που έχει συμπληρώσει επιτυχώς τριτοβάθμια εκπαίδευση)	44,6	47,0	48,0	47,5	47,9	:
Παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής)	2,3	1,8	1,4	-1,3	1,1	-0,1
Πραγματοποιηθείσες ώρες εργασίας ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής)	0,9	-0,5	-0,5	-0,3	0,0	-0,2
Παραγωγικότητα εργασίας ανά πραγματοποιηθείσα ώρα εργασίας (% ετήσιας μεταβολής, σε σταθερές τιμές)	1,4	2,3	1,9	-1,0	1,1	0,1
Αποδοχές ανά απασχολούμενο (% ετήσιας μεταβολής, σε σταθερές τιμές)	-0,1	-1,3	-1,3	5,2	-1,9	0,0
Ονομαστική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσιας μεταβολής)	0,9	1,2	1,8	6,7	-1,3	2,0
Πραγματική αύξηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας (% ετήσιας μεταβολής)	-2,4	-3,0	-2,7	6,6	-2,9	0,0
Σημειώσεις:						
¹ Σύμφωνα με τον ορισμό της ILO, πληθυσμός ηλικίας 15-74 ετών)						
² Ποσοστό των ατόμων του εργατικού δυναμικού που είναι άνεργα επί τουλάχιστον 12 μήνες.						
³ NEET είναι τα άτομα που ούτε απασχολούνται ούτε ακολουθούν κάποια εκπαίδευση ή κατάρτιση.						
Πηγές:						
Επιτροπή (Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ και Ευρωπαϊκοί Εθνικοί Λογαριασμοί)						

Πίνακας VIII Δείκτες της αγοράς εργασίας και κοινωνικοί δείκτες (συνέχεια)

Δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας (% του ΑΕΠ)	2005	2006	2007	2008	2009
Ασθένεια/ιατροφαρμακευτική περίθαλψη	4,54	4,64	4,51	4,47	5,07
Αναπηρία	0,68	0,71	0,66	0,67	0,75
Παροχές γήρατος και επιζώντων	7,18	7,20	7,17	7,08	7,92
Οικογένεια/Τέκνα	2,12	1,94	1,93	2,07	2,19
Ανεργία	1,09	1,22	0,91	0,86	0,95
Στέγαση και κοινωνικός αποκλεισμός π.δ.κ.α.	0,41	0,49	0,63	0,82	1,11
Σύνολο	18,4	18,5	18,2	18,5	20,9
εκ των οποίων: Παροχές βάσει ελέγχου πόρων	1,53	1,61	1,83	2,22	2,75
Δείκτες κοινωνικής ένταξης	2006	2007	2008	2009	2010
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού ¹ (% του συνολικού πληθυσμού)	25,4	25,2	22,2	22,2	24,0
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού παιδιών (% ατόμων ηλικίας 0-17 ετών)	21,3	20,8	18,8	17,6	21,4
Κίνδυνος φτώχειας ή αποκλεισμού ηλικιωμένων (% ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω)	55,6	55,6	50,7	50,1	47,2
(% του συνολικού πληθυσμού)	15,6	15,5	16,2	16,2	17,0
Αξία κατώφλιου σχετικής φτώχειας (νοικοκυριά ενός ατόμου κατ' έτος) - σε ΠΑΔ	9817	10951	11451	11781	11840
Σοβαρή υλική στέρηση ³ (% του συνολικού πληθυσμού)	12,6	13,3	8,2	7,9	9,1
Μερίδιο ατόμων σε νοικοκυριά χαμηλής εντάσεως εργασίας ⁴ (% ατόμων ηλικίας 0-59 που δεν φοιτούν)	3,8	3,7	4,1	4,0	4,0
Ποσοστό εργαζομένων που κινδυνεύουν από φτώχεια (% εργαζομένων)	7,2	6,3	6,4	7,0	7,7

Σημειώσεις:

¹ Άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό (AROP): άτομα που κινδυνεύουν από φτώχεια (at-risk-of poverty - AROP) και/ή πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση (severe material deprivation - SMD) και/ή ζουν σε νοικοκυριά μηδενικής ή πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας (low work intensity - LWI).

² Ποσοστό ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια: ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμου εισοδήματος κάτω από το 60% του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος.

³ Ποσοστό ατόμων που πλήττονται από τουλάχιστον 4 επί 9 βασικών στερήσεων: άτομα τα οποία δεν μπορούν i) να πληρώσουν το ενοίκιο ή τους λογαριασμούς κοινής ωφελείας, ii) να θερμάνουν επαρκώς την κατοικία τους, iii) να αντιμετωπίσουν αιφνίδιες δαπάνες, iv) να καταναλώσουν κρέας, ψάρι ή πρωτεϊνούχο ισοδύναμο κάθε δεύτερη μέρα, v) να περάσουν μια εβδομάδα διακοπών μία φορά το χρόνο μακριά από την κατοικία τους, vi) να συντηρήσουν αυτοκίνητο, vii) να έχουν πλυντήριο, viii) να έχουν έγχρωμη τηλεόραση, ή ix) να έχουν τηλεφώνο.

⁴ Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά πολύ χαμηλής εντάσεως εργασίας: ποσοστό ατόμων ηλικίας 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες εργάστηκαν λιγότερο από το 20% του συνολικού δυνητικού χρόνου απασχόλησής τους κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο.

Πηγές:

Όσον αφορά τις δαπάνες για παροχές κοινωνικής προστασίας ESSPROS• όσον αφορά την κοινωνική ένταξη EU-SILC

Πίνακας ΙΧ Επιδόσεις των αγορών προϊόντων και δείκτες πολιτικής

Δείκτες επίδοσης	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στο σύνολο της οικονομίας (% ετήσιας αύξησης)	0,2	1,9	0,8	-1,2	1,4	1,2
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στη μεταποίηση (% ετήσιας αύξησης)	-1,5	1,3	1,9	-5,0	-2,4	μ.δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου και της ύδρευσης (% ετήσιας αύξησης)	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Παραγωγικότητα της εργασίας ¹ στον τομέα των δομικών κατασκευών (% ετήσιας αύξησης)	-0,2	2,6	-0,5	-1,6	-3,4	μ.δ.
(διπλώματα ευρεσιτεχνίας του ΕΓΔΕ δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του τομέα)	0,8	0,8	0,8	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Δείκτες πολιτικής	2002-2006	2007	2008	2009	2010	2011
Εκτέλεση συμβάσεων ³ (ημέρες)	μ.δ.	μ.δ.	735	735	735	735
Χρόνος εκκίνησης μιας επιχείρησης ³ (ημέρες)	μ.δ.	μ.δ.	8	8	8	8
Δαπάνες Ε&Α (% του ΑΕΠ)	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	μ.δ.
Συμπλήρωση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (% ατόμων ηλικίας 30-34 ετών)	40,8	46,2	47,1	44,7	45,1	μ.δ.
Σύνολο δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση (% του ΑΕΠ)	6,9	6,9	7,4	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
	2005	2006	2008	2009	2010	2011
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , συνολική (Δείκτης 0=μη ρυθμιζόμενη, 6= ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό) .	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , λιανικό εμπόριο (Δείκτης 0=μη ρυθμιζόμενη, 6= ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό).	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Ρύθμιση της αγοράς προϊόντων ⁴ , κλάδοι δικτύου ⁶ (Δείκτης 0=μη ρυθμιζόμενη, 6= ρυθμιζόμενη σε πολύ μεγάλο βαθμό)	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.	μ.δ.
Σημειώσεις:						
¹ Η παραγωγικότητα της εργασίας ορίζεται ως ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (σε σταθερές τιμές) δια του αριθμού εργαζομένων.						
² Τα δεδομένα για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας αφορούν τις αιτήσεις προς το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας. Μετρούνται βάσει του έτους στο οποίο κατατέθηκαν στο ΕΓΔΕ. Κατατάσσονται με βάση τον τόπο διαμονής του εφευρέτη, με κλασματική μέτρηση σε περίπτωση που παρουσιάζονται πολλαπλοί εφευρέτες ή κατηγορίες IPC για την αποφυγή της διπλής καταμέτρησης.						
³ Οι μεθοδολογίες, συμπεριλαμβανομένων των παραδοχών, για τον δείκτη αυτόν παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.doingbusiness.org/methodology .						
⁴ Οι μεθοδολογίες για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων παρουσιάζονται λεπτομερώς στον δικτυακό τόπο http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html . Οι πλέον πρόσφατοι δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων αναφέρονται στα έτη 2003 και 2008, εκτός από τους δείκτες για τους κλάδους δικτύου..						
⁵ Άθροισμα ETCR.						
*στοιχεία για το 2007.						
Πηγή:						
Επιτροπή, World Bank - Doing Business (για την εκτέλεση συμβάσεων και τον χρόνο που απαιτείται για την εκκίνηση επιχείρησης) και ΟΟΣΑ (για τους δείκτες ρύθμισης της αγοράς προϊόντων).						

Πίνακας Χ – Δείκτες επιδόσεων πράσινης ανάπτυξης

Κύπρος		2001-2005	2006	2007	2008	2009	2010
Επιδόσεις Πράσινης Ανάπτυξης							
Μακροοικονομικά μεγέθη							
Ένταση ενέργειας	kgoe / €	0,23	0,21	0,21	0,21	0,21	0,20
Ένταση άνθρακα (πόρων)	kg / €	0,85	0,80	0,77	0,77	0,72	μ.δ
Ένταση αποβλήτων	kg / €	1,59	1,54	1,60	2,03	1,95	μ.δ
Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας	kg / €	n.a.	0,10	0,12	0,14	μ.δ	μ.δ
Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ	% ΑΕΠ	-3,6%	-5,5%	-5,6%	-7,1%	-5,0%	-6,6%
Πληθωρισμού εργασίας	%	8	11	11	12	12	11
φορολογίας	λόγος	5,4	9,6	-1,5	12,5	-16,5	18,9
	λόγος	32,7%	29,8%	31,1%	28,4%	23,6%	μ.δ
	λόγος	10,4%	9,0%	8,2%	8,0%	8,2%	μ.δ
Τομεακά μεγέθη							
Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία	kgoe / €	0,33	0,21	0,20	0,21	0,19	μ.δ
Μερίδιο βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία	% ΑΕΠ	5,8	5,8	5,8	5,3	5,2	μ.δ
βιομηχανικούς χρήστες	€ / kWh	0,09	0,11	0,10	0,14	0,12	0,15
Δημόσια E&A για την ενέργεια	% ΑΕΠ	n.a.	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	μ.δ
Δημόσια E&A για το περιβάλλον	% ΑΕΠ	n.a.	0,00%	0,00%	0,01%	0,01%	μ.δ
Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων	ratio	10,4%	12,6%	12,8%	12,8%	12,9%	μ.δ
ΣΕΔΕ	%	μ.δ	54,2%	54,8%	54,8%	57,0%	μ.δ
Ένταση ενέργειας στις μεταφορές	kgoe / €	1,03	0,96	0,90	0,87	0,90	μ.δ
Ένταση άνθρακα στις μεταφορές	kg / €	1,75	2,08	2,02	1,96	2,01	μ.δ
Μεταβολή του λόγου μεταφοράς επιβατών προς το ΑΕΠ	%	μ.δ	μ.δ	μ.δ	μ.δ	μ.δ	μ.δ
Ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού							
Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας	%	97,8%	102,5%	95,9%	97,6%	97,3%	μ.δ
Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου	HHI	μ.δ	0,00	0,00	0,00	0,00	μ.δ
Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος	HHI	0,93	0,93	0,92	0,91	0,92	μ.δ
	%	2,0%	2,1%	2,6%	3,2%	3,5%	μ.δ
Ειδικές κατά χώρα σημειώσεις:							
Το 2011 δεν περιλαμβάνεται στον πίνακα λόγω έλλειψης στοιχείων.							
Γενικές εξηγήσεις για τα στοιχεία του πίνακα:							
Πηγή: Eurostat εκτός εάν αναφέρεται άλλη. Εξηγήσεις ECFIN κατωτέρω							
Όλοι οι μακροοικονομικοί δείκτες έντασης εκφράζονται ως λόγος μιας ποσότητας προς το ΑΕΠ (σε τιμές 2000)							
Ένταση ενέργειας: ακαθάριστη εγχώρια ενεργειακή κατανάλωση (σε kgoe) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Ένταση άνθρακα: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (σε ισοδύναμα kg CO ₂) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Ένταση πόρων: εγχώρια κατανάλωση πρώτων υλών (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Ένταση αποβλήτων: απόβλητα (σε kg) δια του ΑΕΠ (σε EUR)							
Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας: ισοζύγιο εξαγωγών και εισαγωγών ενέργειας, εκφρασμένο ως % του ΑΕΠ							
Ποσοστό της ενέργειας στον ΕνΔΤΚ: μερίδιο των «ενεργειακών» στοιχείων στο καλάθι του καταναλωτή που χρησιμοποιείται στον ΕνΔΤΚ							
Διαφορά μεταξύ μεταβολής τιμών ενέργειας και πληθωρισμού: ενεργειακή συνιστώσα του ΕνΔΤΚ, και συνολικός πληθωρισμός ΕνΔΤΚ (ετήσιο % μεταβολής)							
Περιβαλλοντική φορολογία έναντι φορολογίας της εργασίας: από την βάση δεδομένων της ΓΔ TAXUD «Φορολογικές τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση»							
Ένταση ενέργειας στη βιομηχανία: τελική κατανάλωση ενέργειας της βιομηχανίας (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας της βιομηχανίας (σε EUR)							
Μερίδιο βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στην οικονομία: μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των βιομηχανιών εντάσεως ενέργειας στο ΑΕΠ							
Ποσοστό ανακύκλωσης δημοτικών αποβλήτων: λόγος των ανακυκλούμενων δημοτικών αποβλήτων προς το σύνολο των δημοτικών αποβλήτων							
Δημόσια E&A για την ενέργεια ή για το περιβάλλον: κρατικές δαπάνες για E&A (GBAORD) για τις κατηγορίες αυτές ως % του ΑΕΠ							
Μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καλύπτει το ΣΕΔΕ: βάσει των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου όπως αναφέρονται από τα κράτη μέλη στον ΕΟΠ (πλην LULUCF)							
Ένταση ενέργειας στις μεταφορές: τελική κατανάλωση ενέργειας των μεταφορών (σε kgoe) δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου (σε EUR)							
Ένταση άνθρακα στις μεταφορές: εκπομπές αερίων θερμοκηπίου στις μεταφορές δια της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του τομέα των μεταφορών							
Μεγέθυνση της μεταφοράς επιβατών: μετράται ως ποσοστό μεταβολής σε χιλιόμετρα επιβάτη							
Εξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας: καθαρές εισαγωγές ενέργειας προς ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας περιλαμβανομένων των διεθνών αποθηκών καυσίμων							
Διαφοροποίηση πηγών εισαγωγής πετρελαίου: δείκτης Herfindahl (HHI), υπολογιζόμενος ως το άθροισμα του τετραγώνου των μεριδίων αγοράς των χωρών καταγωγής							
Διαφοροποίηση ενεργειακού μείγματος: Δείκτης Herfindahl για το φυσικό αέριο, το σύνολο των πετρελαϊκών προϊόντων, την πυρηνική θερμότητα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τα στερεά καύσιμα							
Μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα: ποσοστό-μερίδιο στην ακαθάριστη εγχώρια ενεργειακή κατανάλωση, εκφρασμένο σε τόνους ισοδύναμου πετρελαίου							